

บทที่ 4

การพิจารณาเพื่อการเข้าเป็นภาคีแห่งพิธีสารต่อต้านการผลิต และลักลอบค้าอาวุธปืน ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ และเครื่องกระสุนโดยผิดกฎหมาย กับมาตรการกฎหมายของไทยใน การปฏิบัติตามพันธกรณี

หากประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีในพิธีสารฯ ทำให้ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติและวัตถุประสงค์ของพิธีสารฯ ซึ่งในบทนี้จะได้นำเสนอสถานภาพของพิธีสารฯ มาตรการทางกฎหมายในการปฏิบัติตามพันธกรณีตามพิธีสารฯ พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในของประเทศไทย เพื่อเตรียมความพร้อมด้านกฎหมายให้สอดคล้องกับการปฏิบัติตามพันธกรณีที่จะตามมาจากการเข้าเป็นภาคี

4.1 สถานภาพของพิธีสารเพื่อการต่อต้านการผลิต และลักลอบการค้าอาวุธปืน ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ และเครื่องกระสุนปืน โดยผิดกฎหมาย

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nation Convention Against Transnational Organized Crime 2000) และพิธีสารต่อต้านการผลิต และลักลอบค้าอาวุธปืน ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ และเครื่องกระสุนโดยผิดกฎหมาย (Protocol Against the Illicit Manufacturing of or Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition) รวมทั้งพิธีสารแนบท้ายอีกสองฉบับ คือ พิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) และ พิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบนำขนผู้ย้ายถิ่นโดยทางบก ทะเล และอากาศ (Protocol Against the Smuggling of Migrants by Land, Sea, and Air)¹

อนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ แนบท้ายทั้ง 3 ฉบับ ดังกล่าวได้เปิดให้มีการลงนามอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 12 -15 ธันวาคม พ.ศ. 2543 ณ เมืองปาเลอริโม (Palermo) ประเทศ

¹ Pino Arlacchi, "Nations Build Alliances to Stop Organized Crime," from: <http://usinfo.state.gov/journals/itgic/0801/ijge/gi08.html>, (2010, April 10).

อิตาลี และหลังจากนั้นได้เปิดให้ร่วมลงนาม ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก² จนถึงวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2545 โดยอนุสัญญาจะมีผลใช้บังคับแล้วตั้งแต่วันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2546 เป็นต้นไป เนื่องด้วยผลของบัญญัติข้อ 38 ของอนุสัญญาที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. อนุสัญญานี้จะมีผลบังคับใช้ในวันที่เก้าสิบภายหลังจากวันที่มีการมอบสัตยาบัน สาร แสดงการยอมรับ หรือการแสดงความเห็นชอบหรือภาคยานุวัตร ฉบับที่สี่สิบ เพื่อความมุ่งประสงค์ของวรรคนี้ สารใดที่มอบโดยองค์การบูรณาการด้านเศรษฐกิจจะระดับภูมิภาคจะไม่นับเป็นเพิ่มจากสารที่ได้มอบไว้แล้วโดยรัฐสมาชิกขององค์การเห็นว่า

2. สำหรับรัฐแต่ละรัฐหรือองค์การบูรณาการด้านเศรษฐกิจจะระดับภูมิภาคแต่ละองค์การที่ให้สัตยาบัน ยอมรับ เห็นชอบหรือภาคยานุวัตรอนุสัญญานี้หลังการมอบสารเห็นว่า ฉบับที่สี่สิบ อนุสัญญานี้จะมีผลใช้บังคับในวันที่สามสิบหลังจากวันที่มอบสารที่เกี่ยวข้องของรัฐหรือองค์การเห็นว่า³

ส่วนพิธีสารต่อต้านการผลิต และลักลอบค้าอาวุธปืน ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ และเครื่องกระสุนโดยผิดกฎหมายนั้น ทางองค์การสหประชาชาติได้เปิดให้ประเทศต่างๆร่วมลงนามตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2545 ถึงวันที่ 12 ธันวาคม 2545 โดยมีประเทศต่างๆให้ความสนใจและเข้าร่วมลงนามเป็นภาคีของพิธีสารฉบับนี้ทั้งสิ้น 52 ประเทศ แม้ประเทศไทยยังมิได้มีการร่วมลงนามเป็นภาคีในพิธีสารนี้ แต่หากประเทศไทยได้ร่วมลงนามเป็นภาคีแล้ว ก็จะมีผลบังคับใช้เนื่องด้วยผลของบทบัญญัติข้อ 18 ของพิธีสารฯ ที่กำหนดไว้ดังนี้

1. พิธีสารนี้จะมีผลใช้บังคับในวันที่เก้าสิบภายหลังจากวันที่มีการมอบสัตยาบัน สาร แสดงการยอมรับ หรือสารให้ความเห็นชอบ หรือภาคยานุวัตรสารฉบับที่สี่สิบ เว้นแต่ พิธีสารนี้จะไม่จะมีผลใช้บังคับก่อนที่อนุสัญญามีผลใช้บังคับ เพื่อความมุ่งประสงค์ของวรรคนี้ สารใดที่มอบโดยองค์การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจจะระดับภูมิภาค จะไม่นับเพิ่มจากสารที่ได้มอบไว้แล้วโดยรัฐสมาชิกขององค์การเห็นว่า

2. สำหรับรัฐแต่ละรัฐหรือองค์การรวมกลุ่มด้านเศรษฐกิจจะระดับภูมิภาคแต่ละองค์การที่ให้

² สืบค้นจาก <http://www.unodc.org/en/treaties/CTOC/countrylist-migrantsmugglingprotocol.html>, (2010, April 10).

³ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ ค.ศ. 2000 ข้อ 35

สัตยาบันยอมรับหรือเห็นชอบ หรือภาคยานุวัติพิธีสารนี้หลังการมอบตราสารดังกล่าวฉบับที่สืบแล้ว พิธีสารนี้จะมีผลใช้บังคับในวันที่สามสิบหลังจากวันที่มีการมอบตราสารที่เกี่ยวข้องของรัฐหรือองค์การเช่นว่านั้น หรือในวันที่พิธีสารนี้มีผลใช้บังคับตามวรรค 1 ของข้อนี้ แล้วแต่ว่ากรณีใดเกิดขึ้นภายหลัง⁴

4.2 กระบวนการในการเข้าเป็นภาคีในพิธีสารของประเทศไทย

อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 (Vienna Convention on the Law of Treaties) ได้นิยามคำว่า “สนธิสัญญา (treaty)” ว่าหมายถึง ความตกลงระหว่างประเทศระหว่างรัฐซึ่งจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรและอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะจัดทำอยู่ในตราสารฉบับเดียวหรือสองฉบับหรือหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกัน และไม่ว่าจะมีชื่อเฉพาะใด⁵

การทำสนธิสัญญากับองค์การระหว่างประเทศนั้น อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญาระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศหรือระหว่างองค์การระหว่างประเทศ ค.ศ.1986 (Vienna Convention on the Law of Treaties Between State and International Organizations or Between International Organizations) ซึ่งกำหนดกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศเกี่ยวกับการทำสนธิสัญญาระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศหรือระหว่างองค์การระหว่างประเทศด้วยกัน ได้ให้นิยามความหมายของคำว่าสนธิสัญญาไว้คล้ายคลึงกันกับอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา⁶

⁴พิธีสารต่อต้านการผลิต และลักลอบค้าอาวุธ ชี้นส่วนและอุปกรณ์ และเครื่องกระสุนปืนโดยผิดกฎหมาย ข้อ 18

⁵ An international agreement concludes between State in written form and governed by international law, whether embodied in a single form or in two or more related instruments and whatever its particular destination” Vienna Convention on the Law of Treaties-1969, Article 2 (1) (a).

⁶ An international agreement governed by international law and concludes in written form: (i) between one or more State and one or more international organization; or (ii) between international organizations, whether that agreement embodied in a single

นานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นกฎหมายแม่บทที่วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดทำสนธิสัญญาของแต่ละประเทศไว้ในหลายประเทศมีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำสนธิสัญญาเพิ่มเติมจากกฎหมายรัฐธรรมนูญ

เมื่อศึกษาถึงรัฐธรรมนูญของไทยแล้วจะพบว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญทุกฉบับของไทย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติเรื่องการทำสนธิสัญญาไว้ในหมวดที่ว่าด้วยอำนาจของฝ่ายบริหาร มาตรา 190⁷ แต่ในการทำสนธิสัญญาบางประเภท ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาเสียก่อน ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 190 วรรคสอง

instrument or in two or more related instruments and whatever its particular designation” Vienna Convention on the law of Treaties Between State and International Organizations or Between International Organizations-1986, Article 2 (1) (a).

⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 190 “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่น กับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศ อย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้ รัฐสภาจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องดังกล่าว

ก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศตามวรรคสอง คณะรัฐมนตรีต้องให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และต้องชี้แจงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับหนังสือสัญญานั้น ในการนี้ ให้คณะรัฐมนตรีเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย

เมื่อลงนามในหนังสือสัญญาตามวรรคสองแล้ว ก่อนที่จะแสดงเจตนาให้มีผลผูกพัน คณะรัฐมนตรีต้องให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรายละเอียดของหนังสือสัญญานั้น และในกรณีที่การปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนหรือผู้ประกอบการขนาด

รัฐธรรมนูญทุกฉบับได้วางหลักเกณฑ์สำคัญในการจัดทำสนธิสัญญาของประเทศไทยไว้ว่า พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำสนธิสัญญาซึ่งทรงใช้พระราชอำนาจนั้นผ่านทางคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร

แม้รัฐธรรมนูญของไทยจะมีได้ระบอบอย่างชัดเจนไว้ก็ตาม แต่ก็สามารถอนุมานได้จากถ้อยคำในมาตรา 190 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน โดยการปรับใช้สนธิสัญญาในประเทศไทยนั้นเป็นไปตามหลักทฤษฎีทวินิยม (dualism) ที่ถือว่ากฎหมายระหว่างประเทศกับกฎหมายภายในเป็นคนละส่วนกัน ไม่มีฝ่ายใดมีค่าเหนือฝ่ายใด ดังนั้น สนธิสัญญาอันเป็นที่มาของกฎหมายระหว่างประเทศจะมีผลบังคับทางกฎหมายภายในก็ต้องการยอมรับ (reception) โดยกฎหมายภายในออกมารับรองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง⁸

ในการพิจารณาว่าพิธีสารต่อต้านการผลิต และลักลอบค้าอาวุธ ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ และเครื่องกระสุนปืนโดยผิดกฎหมาย มีลักษณะเป็นสนธิสัญญาที่ต้องตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติตามมาตรา 190 วรรคสอง ที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่าพิธีสารนั้น รวมอยู่ในความหมายของคำว่า “หนังสือสัญญา” ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้ในรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญทุกฉบับของไทยไม่เคยใช้คำว่า “สนธิสัญญา (treaty)” แต่ใช้คำว่า “หนังสือสัญญา (compact)” ที่เป็นเช่นนี้ เพราะคำว่า หนังสือสัญญา จะหมายความรวมถึงความตกลงระหว่างประเทศทุกรูปแบบ เช่น สนธิสัญญา (treaty) อนุสัญญา (convention) ความตกลง

กลางและขนาดย่อม คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรม

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการกำหนดขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า หรือการลงทุน อย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวโดยคำนึงถึงความเป็นธรรมระหว่างผู้ที่ได้ประโยชน์กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญานั้นและประชาชนทั่วไป

ในกรณีที่มีปัญหาตาม วรรคสอง ให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยชี้ขาด โดยให้นำบทบัญญัติตามมาตรา 154 (1) มาใช้บังคับกับการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม”

⁸ อรุณ ภาณุพงศ์, “คำบรรยายลักษณะวิชาสนธิสัญญา”, ชั้นปริญญาโททางการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2506, น.พิเศษ 2.

(agreement) พิธีสาร (protocol) เป็นต้น ดังนั้นในกรณีนี้ ความตกลงไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใด ในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จะเรียกว่า หนังสือสัญญา (compact) ตามที่ได้บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญ⁹

จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญแม้มิได้บัญญัติความหมาย เป็นการเฉพาะเอาไว้ แต่อาจกล่าวได้ว่าหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีความหมายครอบคลุมไปถึงความตกลงทุกประเภทที่ประเทศไทยทำขึ้นกับนานา ประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ และหนังสือดังกล่าวต้องมีลักษณะเป็นสัญญาที่ทำขึ้นเป็น หนังสือ และเป็นสัญญาที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ¹⁰

หลักเกณฑ์ของหนังสือสัญญาที่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา

ตามมาตรา 190 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 การจัดหนังสือสัญญาใดที่ต้อง ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภานั้น ต้องมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย
2. หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขต ซึ่งประเทศไทยมีสิทธิ อธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญา หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ
3. หนังสือสัญญาที่ต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้เป็นไปตามหนังสือสัญญา
4. หนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศ อย่างกว้างขวาง
5. หนังสือสัญญาที่มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศ อย่างมีนัยสำคัญ

ซึ่งตามหนังสือสัญญาในข้อ 4 และข้อ 5 ในปัจจุบันได้มีความพยายามที่จะจัดทำ

⁹ ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, “ปัญหาสถานะทางกฎหมายของหนังสือแจ้งความจำนง ขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ตาม มาตรา 224 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540”, *วารสารนิติศาสตร์*, ปีที่ 32, เล่มที่ 4, น. 910 (ธันวาคม 2545).

¹⁰ ขวัญนที ศรีสุขวัฒนา, “พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1949 ฉบับที่ 1 และ ฉบับที่ 2 ค.ศ. 1977 และปัญหาการเข้าเป็นภาคีของประเทศไทย”, (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), น. 106.

ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้าหรือการลงทุน อย่างมีนัยสำคัญ¹¹

นอกจากนั้น รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ยังได้กำหนดขั้นตอนก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งคณะรัฐมนตรีต้องให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อน โดยจัดให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับหนังสือสัญญา รวมทั้งต้องชี้แจงและเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจก่อนเข้าทำหนังสือสัญญาต่อไป และต้องจัดให้ประชาชนเข้าตรวจสอบและขอดูรายละเอียดของหนังสือสัญญาได้ และแก้ไขเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรมด้วย ซึ่งรวมถึงผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเป็นหลักประกันมิให้รัฐทำหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อประเทศ หรือทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเสียหาย

หลักการที่จะนำเอาสนธิสัญญาซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศมาใช้บังคับ (implement) ภายในประเทศไทยนั้นที่ผ่านมามีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีวิธีการบังคับ ดังนี้

ก. ศาลยุติธรรมของไทยจะไม่ใช้สนธิสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศบังคับแก่เสมือนว่าเป็นกฎหมายภายใน เว้นแต่จะได้มีการใช้หนังสือสัญญาเหล่านั้นอย่างกฎหมายภายในแล้ว เช่น มีการตราพระราชบัญญัติครอบคลุมถึง หรืออนุวัติการให้เป็นไปตามหนังสือนั้น

ข. บรรดาหนังสือสัญญาทั้งหลายยอมผูกพันรัฐบาลไทยในฐานะคู่สัญญาตามกฎหมายระหว่างระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะมีการใช้หนังสือสัญญาเหล่านั้นโดยวิธีใดก็ตาม

ค. ถ้าสนธิสัญญามีข้อความขัดแย้งกับกฎหมายภายในของไทย ไม่ว่าจะ เป็นกฎหมายภายในที่ออกมาก่อนสนธิสัญญานั้น ศาลไทยย่อมใช้กฎหมายภายในบังคับเสมอเว้นแต่สนธิสัญญานั้นจะมีสภาพเป็นกฎหมายภายในของไทยแล้ว ในกรณีเช่นนี้ต้องถือหลักว่า “กฎหมายฉบับหลังย่อมยกเลิกกฎหมายฉบับก่อนในส่วนที่ขัดแย้งกัน”

ง. การออกกฎหมายภายในให้ขัดหรือแย้งสนธิสัญญา ย่อมทำให้รัฐบาลไทยต้องรับผิดชอบต่อประเทศคู่สัญญาเสมอ

จะเห็นว่าประเทศไทยยึดถือทฤษฎีที่ว่า สนธิสัญญาไม่มีผลเป็นกฎหมายภายใน

¹¹ ข้อสรุป การพัฒนากฎหมายของกระทรวงต่างประเทศ

(dualistic doctrine) จะมีผลผูกพันก็แต่รัฐหรือฝ่ายบริหารเท่านั้น จะมีผลบังคับโดยตรงต่อประชาชนก็ต่อเมื่อได้ตราเป็นกฎหมายบังคับการให้เป็นไปตามสนธิสัญญานั้น

หากพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่า หากประเทศไทยจะเข้าร่วมเป็นภาคีของพิธีสารฉบับดังกล่าว จำต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา มีการอนุวัติการตามพิธีสาร และปรับปรุงกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับพิธีสารฯ

4.3 มาตรการทางกฎหมายและแนวทางในการพัฒนากฎหมายอาวุธปืนฯ ของประเทศไทยหากเข้าเป็นภาคีพิธีสารฯ

หากประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีของพิธีสารฯฉบับนี้ ประเทศไทยควรพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดที่กฎหมายไทยยังไม่ได้บัญญัติไว้ มีประเด็นใดที่สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้ใช้ในการพิจารณาเสริมในส่วนที่พิธีสารฯมิได้กล่าวถึง และปรับปรุงเพิ่มเติมในส่วนของกฎหมายไทยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับการเข้าเป็นภาคีของพิธีสารฯ โดยกฎหมายหลักของไทยที่เกี่ยวข้องกับอาวุธปืน ได้แก่ พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 และคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2491

4.3.1 การกำหนดค่านิยมต่างๆตามกฎหมายไทยให้สอดคล้องกับพิธีสารฯ

(1) อาวุธปืน ชิ้นส่วนและเครื่องอุปกรณ์ และสิ่งเทียมอาวุธปืน

บทนิยามของคำว่า “อาวุธปืน” เป็นส่วนสำคัญที่กฎหมายอาวุธปืนทุกฉบับจำเป็นต้องบัญญัติไว้ กฎหมายไทยได้บัญญัติเกี่ยวกับคำว่า “อาวุธปืน” ไว้ ดังนี้

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 4 (1) “อาวุธปืน” หมายความว่ารวมตลอดถึงอาวุธทุกชนิดซึ่งใช้ส่งเครื่องกระสุนปืนโดยวิธีระเบิด หรือกำลังดันของแก๊ส หรืออัดลม หรือเครื่องกลไกอย่างใด ซึ่งต้องอาศัยอำนาจพลังงานและส่วนหนึ่งส่วนใดของอาวุธนั้นๆ ซึ่งรัฐมนตรีเห็นว่าสำคัญและได้ระบุไว้ในกฎกระทรวง¹²

¹² พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ.2490 มาตรา 4 (1)

ตามคำสั่ง ป.ร.37 พ.ศ. 2491 ข้อ 2 หมายถึง อาวุธอย่างอื่นที่ใช้ส่งกระสุนปืน โดยวิธีระเบิด หรือกำลังดันของก๊าซ หรืออัดลม หรือเครื่องกลไกอย่างใดๆ ซึ่งต้องอาศัยอำนาจของพลังงานรวมทั้ง ส่วนประกอบของสิ่งนั้นๆด้วย¹³

ตามพ.ร.บ.ยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 4 ความหมายของคำว่า ยุทธภัณฑ์ หมายถึง อาวุธ เครื่องอุปกรณ์ สารเคมี สารชีววะ สารรังสี หรือเครื่องมือ เครื่องใช้ที่อาจนำไปใช้ในการรบ หรือการสงครามได้¹⁴

เมื่อเปรียบเทียบคำนิยามของคำว่า “อาวุธปืน” ในพิธีสารฯ ข้อ 3 (a)¹⁵ และพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 4 (1) คำสั่ง ป.ร.37 พ.ศ. 2491 ข้อ 2 และพระราชบัญญัติยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 4 แล้ว จะพบว่ามีความสอดคล้องกัน คือ โดยสาระสำคัญแล้ว หมายถึงอาวุธที่สามารถส่งกระสุนออกไปด้วยวิธีการจุดระเบิด

“ชิ้นส่วนและอุปกรณ์” สำหรับกฎหมายไทย ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ได้กล่าวถึง ชิ้นส่วนของอาวุธปืนไว้ โดยบัญญัติแยกไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2491 ให้ส่วนของอาวุธปืนต่อไปนี้ กล่าวคือ ลำกล้อง เครื่องลูกเลื่อน เครื่องลั่นไก และเครื่องส่งกระสุนของกระสุนหรือส่วนประกอบสำคัญของสิ่งเหล่านี้¹⁶ ถือว่าเป็น “อาวุธปืน” ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 4 (1)

ตามพิธีสารฯ ข้อ 3 (b)¹⁷ เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของพิธีสารฯ แล้วเห็นว่าเป็นคำนิยามที่จำเป็น เนื่องจากพิธีสารฯมีเจตนารมณ์ไม่เพียงแต่เพื่อต่อต้านการผลิต และลักลอบค้าอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนโดยผิดกฎหมายเท่านั้น แต่ต้องการที่จะออกมาตรการควบคุมให้ครอบคลุมถึงชิ้นส่วนและอุปกรณ์ ซึ่งโดยสภาพแล้วมิใช่อาวุธ แต่สามารถนำมาประกอบเป็นอาวุธปืน หรือใช้ประกอบเพื่อเสริมประสิทธิภาพของอาวุธปืนได้ นอกจากนั้น คำว่า “ชิ้นส่วนและอุปกรณ์” ยังถูกกล่าวถึงในบทบัญญัติอันเป็นมาตรการหลักของพิธีสารฯแทบทุกมาตรา และยังถูกกำหนดเป็นองค์ประกอบความผิดในฐานผลิตอาวุธปืนฯ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วย กล่าวคือ ข้อ 3(d) บัญญัติความหมายของ “การผลิตโดยมิชอบด้วยกฎหมาย” ให้รวมถึงการผลิตหรือ

¹³ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 2

¹⁴ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 4

¹⁵ พิธีสารฯ ข้อ 3 (a)

¹⁶ กฎกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2491 ข้อ 1

¹⁷ พิธีสารฯ ข้อ 3 (b)

ประกอบอาวุธปืนโดยขึ้นส่วนและอุปกรณ์ซึ่งลักลอบเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย¹⁸ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติบทนิยามแยกไว้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายต่อไป ในส่วนที่เกี่ยวกับ “ขึ้นส่วนและอุปกรณ์” นี้

หากพิจารณาเปรียบเทียบความหมายของ “ขึ้นส่วนและอุปกรณ์” ตามนัยของบทบัญญัติพิธีสารฯ และพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 แล้ว จะเห็นว่ามีความสอดคล้องกันในส่วนหนึ่ง รวมทั้งส่วนที่กล่าวถึงเครื่องมืออื่น ๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อลดเสียงจากการยิง หรือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการยิงที่บัญญัติในพิธีสารฯ แล้ว ก็จะทำให้บทบัญญัติในพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มีความชัดเจน และทำให้มาตรการควบคุมอาวุธปืนมีความรัดกุมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่วนในพระราชบัญญัติยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 นั้น แม้ว่าจะไม่มีบทบัญญัติที่แจ่มแจ้งว่าสิ่งใดเป็นขึ้นส่วนไว้โดยเฉพาะ แต่ก็ได้กล่าวถึงคำว่า “เครื่องอุปกรณ์ของอาวุธ” ไว้ในคำจำกัดความของคำว่ายุทธภัณฑ์ด้วย จึงสามารถบังคับใช้ให้ครอบคลุมถึงขึ้นส่วนและอุปกรณ์ของอาวุธปืนได้ หากได้รับการตีความอย่างกว้าง แต่สำหรับคำสั่งฯ พร.37 พ.ศ. 2491 ซึ่งได้บัญญัติคำจำกัดความของอาวุธปืนไว้ กลับไม่ได้กล่าวถึงขึ้นส่วนและอุปกรณ์ของอาวุธปืนไว้ด้วยแต่อย่างใด จึงควรเพิ่มสาระสำคัญเกี่ยวกับขึ้นส่วนและอุปกรณ์เข้าไปด้วย

“สิ่งเทียมอาวุธปืน” ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 4 (5) หมายถึง สิ่งซึ่งมีรูป และลักษณะอันน่าจะทำให้หลงเชื่อว่าเป็นอาวุธปืน¹⁹

ตามพิธีสารฯ ได้รวมเอาสิ่งเทียมอาวุธปืนไว้ในคำนิยามในข้อ 3 (a) แต่พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ได้บัญญัติความหมายของคำว่า “สิ่งเทียมอาวุธปืน” ไว้ต่างหาก ซึ่งโดยภาพรวมจะเห็นว่ามีมีความสอดคล้องกัน

นอกจากนั้น ในส่วนอาวุธปืนโบราณนั้น พิธีสารฯ ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในคำจำกัดความของ “อาวุธปืน” ว่าไม่ให้รวมถึงอาวุธปืนโบราณ ซึ่งพิธีสารฯ ก็ได้ระบุไว้ด้วยอาวุธปืนโบราณต้องเป็นอาวุธปืนที่ผลิตขึ้นก่อน ค.ศ. 1899 เท่านั้น²⁰ ส่วนพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ได้กล่าวถึงอาวุธปืนพื้นสมัยไว้ในมาตรา 11 และ 12 เรื่องการอนุญาตมีอาวุธปืนไว้เพื่อเก็บ²¹ แต่มิได้ระบุไว้ด้วยว่า อาวุธปืนนั้นต้องใช้งานมานาน หรือผลิตในปีพ.ศ.ใด จึงจะเรียกได้ว่าเป็นอาวุธปืน

¹⁸ พิธีสารฯ ข้อ 3 (d)

¹⁹ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 4 (5)

²⁰ พิธีสารฯ ข้อ 3 (a)

²¹ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 11 และ มาตรา 12

พินสมัย อย่างไรก็ตาม อาวุธปืนพินสมัยตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ.2490 กฎหมายอนุญาตให้มีไว้เพื่อเก็บเท่านั้น และห้ามใช้ยิง อาวุธปืนพินสมัยนี้ จึงไม่มีสภาพเป็นอาวุธที่จะก่อให้เกิดอันตรายได้แต่อย่างใด

จึงพอสรุปได้ว่า ทั้งพิธีสารฯ และกฎหมายอาวุธปืนฯของไทยกำหนดขอบเขตและความหมายของอาวุธปืนไว้ได้สอดคล้องกันอยู่แล้ว ดังนั้น นอกจากจะคงสาระสำคัญของความหมายคำว่า “อาวุธปืน” ไว้แล้ว ควรใช้คำว่า “สิ่งใดๆ” หรือ “เครื่องมือใดๆ” แทนคำว่า “อาวุธใดๆ” ซึ่งจะช่วยขยายขอบเขตการบังคับใช้ให้ครอบคลุมถึงสิ่งที่อาจใช้เป็นอาวุธได้ในอนาคตด้วย และมีข้อสังเกตว่า คำจำกัดความของ “อาวุธปืน” ตามที่บัญญัติไว้ในพิธีสารฯ นั้นครอบคลุมอาวุธปืนบางชนิดที่กำหนดว่าเป็น “ยุทธภัณฑ์” ตามพระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ฯ พ.ศ. 2530 ด้วย

(2) เครื่องกระสุนปืน

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 4 (2)²² และคำสั่ง ปร.37 พ.ศ. 2491 ข้อ 2²³ ได้ให้ความหมายของคำว่า “เครื่องกระสุนปืน” ว่าหมายความรวมถึงกระสุนโดด กระสุนปราย กระสุนแตก ลูกกระเบิด ตอร์ปิโด ฟู่ระเบิด และจรวด ทั้งที่มี หรือไม่มีกรดแก๊สเชื้อเพลิง เชื้อโรค ไอพิษ หมอก หรือควันหรือกระสุน ลูกกระเบิด ตอร์ปิโด ฟู่ระเบิด และจรวด ที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน และเครื่องหรือสิ่งสำหรับอัด หรือทำ หรือใช้ประกอบเครื่องกระสุนปืน

จากบทบัญญัติทั้งสองนั้นได้ให้ความหมายของ “เครื่องกระสุนปืน” ไว้สอดคล้องกัน โดยใช้คำที่ครอบคลุมความหมายอย่างกว้างและทันสมัยสามารถปรับใช้ได้ดีในอนาคต กล่าวคือสามารถใช้กับกระสุนปืนทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนโดยไม่จำกัดขนาดและความแรงของกระสุนปืนนั้น ซึ่งอาจรวมถึงฟู่ระเบิดและจรวดด้วย และครอบคลุมถึงสิ่งใดๆที่มีคุณลักษณะการทำงานเช่นเดียวกันนี้ด้วย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับคำนิยามของพิธีสารฯ ข้อ 3 (c)²⁴ แล้วเห็นว่ามี ความสอดคล้องกัน โดยที่พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ให้ความหมายของ “เครื่องกระสุนปืน” ได้กว้างกว่าในพิธีสารฯ นอกจากนั้นทั้งพิธีสารฯ และกฎหมายไทยทั้งสองฉบับยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบหรือส่วนหนึ่งส่วนใดที่ใช้ประกอบเป็นกระสุนปืนว่าเป็น “เครื่องกระสุนปืน” ด้วย

²² พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 4 (2)

²³ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 2

²⁴ พิธีสารฯ ข้อ 3 (c)

เพียงแต่เลือกใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันไปเท่านั้น กล่าวคือ ในขณะที่พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ใช้คำว่า “เครื่อง หรือสิ่งสำหรับอัดหรือทำหรือใช้ประกอบเครื่องกระสุนปืน” ส่วนพิธีสารฯ ใช้คำว่า “กระสุนปืนทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน” สำหรับพระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ฯ พ.ศ. 2530²⁵ นั้น ดังที่กล่าวแล้วว่า ได้มีการบัญญัติคำว่า “อาวุธและเครื่องอุปกรณ์” ไว้ด้วย จึงอาจตีความให้ครอบคลุมถึงกระสุนปืนอยู่แล้ว

นอกจากนั้นยังมีประเด็นในการนิยามของพิธีสารฯ ระบุว่า ส่วนประกอบของเครื่องกระสุนปืนนั้นต้องได้รับอนุญาตจากรัฐด้วย ซึ่งก็เป็นไปแนวทางเดียวกับกรณีของอาวุธปืน ที่พิธีสารฯ มีมาตรการควบคุมไปถึงชิ้นส่วนและอุปกรณ์ของอาวุธปืน โดยได้ระบุในนิยามของ “การผลิตโดยมิชอบด้วยกฎหมาย” ว่าให้หมายความถึงการผลิตอาวุธปืนจากชิ้นส่วนและอุปกรณ์ซึ่งได้จากการลักลอบค้าโดยผิดกฎหมาย เจตนารมณ์ของพิธีสารฯ คือ ต้องการควบคุมส่วนประกอบแต่ละตัวที่จะนำมาผลิตหรือประกอบเป็นอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน โดยกำหนดให้ส่วนประกอบเหล่านั้นต้องได้รับอนุญาตจากรัฐโดยถูกต้องเสียก่อน ทั้งนี้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนที่ถูกต้องตามกฎหมายต้องประกอบขึ้นจากส่วนประกอบที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น การระบุให้ส่วนประกอบที่จะนำไปใช้ผลิตเป็นกระสุนปืนเป็น “เครื่องกระสุนปืน” ในลักษณะหนึ่งด้วยนั้น ก็น่าจะเป็นการเพียงพอ เพราะพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ได้กำหนดมาตรการควบคุมต่างๆ สำหรับ “เครื่องกระสุนปืน” ไว้แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องระบุในนิยามอีกว่าส่วนประกอบเหล่านั้นต้องได้รับอนุญาตจากรัฐ ซึ่งจะดูเป็นการซ้ำซ้อน ไม่จำเป็น เพราะได้บัญญัติไว้ในกรณีของ “เครื่องกระสุนปืน” แล้ว

(3) การผลิตโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ส่วนของกฎหมายไทยไม่ได้นิยามคำว่า “การผลิตโดยมิชอบด้วยกฎหมาย” ไว้เหมือนพิธีสารฯ ข้อ 3 (d)²⁶ แต่ก็ได้บัญญัติเป็นหลักการไว้ในมาตราอื่น ห้ามการผลิตอาวุธปืนฯ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากทางการ (ซึ่งเงื่อนไขในการอนุญาตนั้น จะได้พิจารณาเปรียบเทียบในส่วนต่อไป) โดยผลของกฎหมาย จึงพอจะเทียบเคียงกับบทนิยามของ “การผลิตโดยมิชอบด้วยกฎหมาย” ในส่วนของข้อ (2) การผลิตโดยมิได้รับอนุญาต

²⁵ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 4

²⁶ พิธีสารฯ ข้อ 3 (d)

สำหรับบทบัญญัติในส่วนของการผลิตโดยใช้ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ซึ่งลักลอบมาโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้น หากกฎหมายไทยได้มีการกล่าวถึง “ชิ้นส่วนและอุปกรณ์” ไว้ในบทนิยาม พร้อมทั้งกำหนดมาตรการควบคุมในส่วนนี้ดังเช่นที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้ว ก็จะมีผลทางกฎหมายไม่แตกต่างกัน ในส่วนที่พิธีสารฯ ที่กำหนดให้มีการทำเครื่องหมายระหว่างขั้นตอนการผลิตนั้น ถือว่าเป็นมาตรการที่พิธีสารฯ ให้ความสำคัญ และได้กล่าวถึงการทำเครื่องหมายอาวุธปืนไว้ในอีกหลายมาตรา ทั้งนี้เนื่องจากเครื่องหมายบนอาวุธปืนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในการติดตามสืบหาร่องรอยของอาวุธปืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาวุธปืนที่ถูกลักลอบโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติไปยังต่างประเทศ ทำให้สามารถสืบสาวเชื่อมโยงไปถึงเจ้าของอาวุธปืนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ อย่างไรก็ตามกฎหมายไทยยังไม่มีบทบัญญัตินิยามของการผลิตโดยมิชอบด้วยกฎหมายเพิ่มเติม เพราะมีการบัญญัติมาตรการรองรับไว้ในส่วนอื่นแล้ว แต่ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างมาตรการเรื่องการทำเครื่องหมายบนอาวุธปืนให้รัดกุมมากยิ่งขึ้น

(4) การลักลอบค้าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ในพิธีสารฯ ถูกกำหนดไว้ใน ข้อ 3 (e)²⁷ ส่วนของกฎหมายไทย ยังมิได้มีการบัญญัติหรือกล่าวถึง หรือการออกมาตรการควบคุมที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เพราะโดยมากจะเน้นในส่วนเรื่องของการควบคุมอาวุธปืนภายในประเทศเสียมากกว่า สำหรับประเทศไทยนั้นไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำเข้า และส่งออกอาวุธปืนฯ อยู่บ้าง แต่ยังคงเป็นไปในลักษณะจำกัด กล่าวคือ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ซึ่งเป็นกฎหมายอาวุธปืนที่ใช้บังคับกับบุคคลทั่วไป ไม่มีบทบัญญัติเรื่องการส่งออกอาวุธปืนฯ ไว้เลย จะมีการกล่าวถึงเพียงในส่วนของการสั่ง นำเข้า และการนำอาวุธปืนฯ ผ่านเข้ามาในราชอาณาจักรบางกรณีเท่านั้น

คำสั่ง ป.ร.37 พ.ศ. 2491 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการบัญญัติขึ้นเพื่อรองรับการผลิตอาวุธเพื่อใช้ในราชการเป็นหลัก ช้อยกเว้นให้สามารถขายโดยการส่งออกนอกราชอาณาจักรได้ ก็เป็นกรณีที่จำกัด ส่วนการนำเข้านั้นก็เป็นเพียงการนำเข้าเพื่อใช้ในการผลิตมิใช่เพื่อการค้าแต่อย่างใด²⁸

สำหรับอาวุธยุทธภัณฑ์ตาม พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ฯ พ.ศ. 2490 ได้กล่าวถึงการสั่งและนำเข้ายุทธภัณฑ์ไว้ แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องแล้ว พบว่าเป็นการ

²⁷ พิธีสารฯ ข้อ 3 (e)

²⁸ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 22

นำเข้าเพื่อใช้ส่วนตัว หรือเพื่อเป็นตัวอย่างเท่าที่จำเป็น แต่มิใช่เพื่อการค้า ส่วนการส่งออก ยุทธภัณฑ์ จะกระทำได้อีกเมื่อมีการตกลงกันระหว่างรัฐบาลเท่านั้น²⁹

บทบัญญัติกฎหมายไทยยังขาดความชัดเจนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความหมายและ มาตรการควบคุม “การค้าอาวุธปืน” ตามความหมายของพิธีสารฯ ในเบื้องต้น จึงสมควรที่จะต้องมี บทนิยามไว้ให้ชัดเจน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกมาตรการที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้เกิด ความชัดเจนในการบังคับใช้ต่อไปด้วย

การพิจารณาบทนิยามของการลักลอบค้าฯ สามารถแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ

ส่วนแรก คือ ส่วนที่เป็นความหมายของ “การค้า” ซึ่งหมายถึง การนำเข้า ส่งออก ได้มา ขาย ส่ง เคลื่อนย้าย หรือการเปลี่ยนมือของอาวุธปืนฯ จาก หรือข้ามพรมแดนของรัฐ หนึ่งไปยังอีกรัฐหนึ่ง และ

ส่วนที่สอง คือ ส่วนที่เป็นเงื่อนไขของการค้าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งก็คือ ไม่ได้รับอนุญาต และไม่ได้ทำเครื่องหมายให้ถูกต้อง จากการวิเคราะห์กฎหมายไทยดังกล่าว ข้างต้น เห็นว่า กฎหมายไทยควรมีการบัญญัติความหมายของการลักลอบค้าอาวุธปืนฯ เพิ่มเติม โดยให้เป็นไปตามแนวทางที่พิธีสารฯบัญญัติไว้ เพื่อที่จะได้ใช้บังคับได้กับกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะ กิจกรรมเกี่ยวกับอาวุธปืนระหว่างประเทศ ซึ่งกฎหมายอาวุธปืนฯที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมิได้กล่าวถึงไว้ มากนัก

สำหรับส่วนของเงื่อนไขของการค้าโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้น กฎหมายไทยมี บทบัญญัติ ห้ามมิให้มีการส่ง นำเข้าอาวุธปืนฯจากนอกราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยผล ของกฎหมายแล้ว นับว่ามีความสอดคล้องกับเงื่อนไขในประการแรกของพิธีสารฯ เพียงแต่ต้อง ขยายมาตรการควบคุมให้ครอบคลุมถึงถึงกิจกรรมอื่นที่กฎหมายยังไม่ได้ระบุเหนือบัญญัติไว้แต่ เดิม ได้แก่ การส่งออก เคลื่อนย้าย เปลี่ยนมือ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในส่วนของบทนิยามของ “การลักลอบค้าโดยมิชอบด้วย กฎหมาย”นี้ เห็นว่า ควรมีการบัญญัติเพิ่มเติมเฉพาะส่วนที่เป็นความหมายของ “การค้า” ให้ ครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับอาวุธปืนฯ ที่กระทำผ่านพรมแดนประเทศ

²⁹ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 15

(6) การตามรอย

ตามบทกฎหมายไทย ยังไม่ได้มีบทบัญญัติใดที่มีการกล่าวถึง การตามรอยไว้แต่หากประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีจำเป็นต้องมีการบัญญัตินิยามการตามรอยไว้ในกฎหมายภายในด้วย เนื่องจากบทบัญญัติของพิธีสารฯ มีการกล่าวถึง “การตามรอย” ไว้ในข้อ 12 (4) ที่กำหนดให้รัฐภาคีต้องให้ความร่วมมือในการติดตามสืบหาอาวุธปืนฯ ซึ่งอาจผลิตหรือลักลอบค้าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อได้รับการร้องขอ การตามรอยอาวุธปืนฯ³⁰ ส่วนกฎหมายอาวุธปืนของไทยมิได้กล่าวถึงไว้เลย การตามรอยถือเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับความร่วมมือระหว่างรัฐภาคีในการต่อต้านการผลิตและลักลอบค้าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ในอันที่จะตรวจสอบที่มาที่ไปของอาวุธปืนฯ โดยเฉพาะอาวุธปืนฯ ที่มีการเคลื่อนย้ายจากรัฐหนึ่งไปอีกรัฐหนึ่ง เพื่อนำไปถึงตัวผู้กระทำผิดได้ ประกอบกับมาตรการต่างๆที่พิธีสารฯกำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นการทำเครื่องหมาย และการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับอาวุธปืนฯ ต่างก็มีเป้าหมายเพื่ออำนวยความสะดวกในการติดตามตรวจสอบอาวุธปืนฯ “การตามรอย” จึงถือเป็นสาระสำคัญที่จะขาดเสียมิได้ของพิธีสารฯ และประเทศที่เข้าเป็นภาคีของพิธีสารฯ หรือต้องการรับหลักการของพิธีสารฯ มาปรับใช้ จำเป็นต้องมีการบัญญัติเรื่องการตามรอยอาวุธปืนฯ ไว้ในกฎหมายภายในด้วย

4.3.2 มาตรการเกี่ยวกับการผลิตอาวุธปืนฯ

(1) การควบคุมการผลิต

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตไว้ว่า ห้ามการทำอาวุธปืนฯโดยไม่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่ โดยแยกออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. การทำอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนเพื่อใช้เอง (มิใช่เพื่อการค้า)³¹
2. การทำ ประกอบ ซ่อมแซม เปลี่ยนลักษณะอาวุธปืนฯ หรือเครื่องกระสุนปืนเพื่อ

การค้า³²

ตามคำสั่ง ปร.37 พ.ศ. 2491 กำหนดว่า การผลิตอาวุธสำหรับราชการทหาร และตำรวจเป็นหลัก ยกเว้นได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี จึงสามารถขายหรือจำหน่ายให้บุคคลอื่นได้³³

³⁰ พิธีสารฯ ข้อ 12 (4)

³¹ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 7

³² พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 24

³³ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 22

ตามพ.ร.บ.ควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 กำหนดว่า การผลิตยุทธภัณฑ์เป็นการกระทำที่ต้องห้ามตามกฎหมาย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากปลัดกระทรวงกลาโหม และต้องผ่านการพิจารณาจากสำนักงานคณะกรรมการควบคุมยุทธภัณฑ์ก่อน³⁴

(2) วิธีการผลิต

การผลิต ตามความหมายของกฎหมายไทยได้บัญญัติไว้ตามกฎหมายต่างๆของ ไทย ดังนี้

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490

1. การทำ (เพื่อใช้เอง) หรือผลิต (เพื่อการค้า) ที่ชอบด้วยกฎหมายต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่³⁵
2. การอนุญาตทำ (เพื่อใช้เอง) ออกได้เฉพาะสำหรับการทำดินปืน และเฉพาะผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้มี และใช้อาวุธปืนนั้น³⁶
3. การอนุญาตผลิต (ได้แก่การทำ ประกอบ ซ่อมแซม เปลี่ยนลักษณะเพื่อการค้า) จะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีก่อน³⁷
4. ทำการซ่อมแซม เปลี่ยนลักษณะได้เฉพาะอาวุธปืนที่ได้รับใบอนุญาตให้มีและใช้ และมีเครื่องหมายถูกต้องเท่านั้น³⁸
5. การซ่อมแซม และการเปลี่ยนลักษณะจะกระทำได้เฉพาะในสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต และเมื่อเปลี่ยนสถานที่ต้องได้รับอนุญาต³⁹

ตามคำสั่ง พร.37 พ.ศ. 2491 กำหนดเงื่อนไขของการผลิตอาวุธปืนฯ ไว้ 2 ส่วน คือ

1. เงื่อนไขการขออนุญาตตั้งโรงงานผลิต⁴⁰

³⁴ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 15 และ มาตรา 16

³⁵ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 7

³⁶ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 23 (1)

³⁷ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 25

³⁸ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 33

³⁹ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 35

⁴⁰ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 6

- (1) ยื่นขอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
 - (2) เป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ตั้งโรงงาน
 - (3) ต้องเป็น บริษัทจำกัด หรือ บริษัทจำกัด (มหาชน)
2. เงื่อนไขการผลิต
- (1) รัฐมนตรีกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับปริมาณ คุณภาพของอาวุธและวัตถุระเบิด สถานที่เก็บ และอื่นๆ⁴¹
 - (2) ต้องให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบโรงงานก่อนเริ่มดำเนินการผลิต⁴²
 - (3) จัดให้เจ้าหน้าที่กลาโหมอยู่ประจำโรงงาน⁴³

(3) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ผลิต

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ผลิตไว้ ดังนี้

1. ผู้ผลิตเพื่อการค้าจะต้องทำบัญชีตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องรับผิดชอบรักษาอาวุธปืนฯ ให้ตรงกับบัญชีที่ทำนั้น⁴⁴
2. กระทำ และประกอบอาวุธปืนต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด คือ
 - (1) ผู้ผลิตห้ามทำการเปลี่ยนแปลงเวลาในการดำเนินการผลิต⁴⁵
 - (2) ผู้ผลิตต้องรายงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับวัตถุระเบิดที่ใช้ในการผลิตอาวุธปืนฯ และจำนวนอาวุธปืนฯ ที่ผลิตได้⁴⁶
 - (3) ผู้ผลิตต้องเก็บวัตถุระเบิด และอาวุธที่ผลิตได้ ณ สถานที่กำหนด และห้ามเคลื่อนย้าย ก่อนได้รับอนุญาต⁴⁷

⁴¹ คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 7

⁴² คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 11

⁴³ คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 12

⁴⁴ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 28

⁴⁵ คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 17

⁴⁶ คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 18

⁴⁷ คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 19, 20 และ

- (4) ผู้ผลิตห้ามขาย หรือจำหน่ายอาวุธปืนฯ ที่ผลิตได้ให้แก่บุคคลอื่นเว้นแต่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี⁴⁸
- (5) ผู้ผลิตต้องอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบสถานที่ผลิต⁴⁹ ส่วนหน้าที่ของผู้ผลิตตามพระราชบัญญัติยุทธภัณฑ์ฯ พ.ศ. 2530 กำหนดให้ผู้ผลิตต้องแจ้งสถานที่เก็บให้ปลัดกระทรวงพิจารณา⁵⁰ และจัดทำบัญชีรับจ่ายยุทธภัณฑ์ พร้อมทั้งแสดงต่อเจ้าหน้าที่⁵¹

(4) การเก็บบันทึกข้อมูล

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 กำหนดให้ ผู้ผลิตต้องเก็บสารระบบรายละเอียดข้อมูล ดังนี้⁵²

1. อาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืนที่ทำประจำสถานที่ทำการ
2. จำนวนอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนที่ผลิตได้ประจำเดือน
3. อาวุธปืนซึ่งได้ประกอบ ซ่อมแซม เปลี่ยนลักษณะประจำสถานที่ทำการ
4. จำนวนอาวุธปืนฯ ที่ประกอบ ซ่อมแซม เปลี่ยนลักษณะประจำเดือน

ส่วนการเก็บบันทึกข้อมูลตามคำสั่ง ปร.37 พ.ศ. 2491 กำหนดให้ผู้ผลิตรายงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับวัตถุดิบและอาวุธที่ผลิตได้⁵³

ตามพระราชบัญญัติยุทธภัณฑ์ฯ พ.ศ. 2530 กำหนดให้ผู้ผลิตการจัดทำบัญชีรับจ่ายยุทธภัณฑ์ พร้อมทั้งแสดงต่อเจ้าหน้าที่⁵⁴

อาจสรุปได้ว่า กฎหมายไทยมีหลักการที่สอดคล้องกับพิธีสารฯ กล่าวคือ มาตรา 7 และมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดทำหรือประกอบ

⁴⁸ คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 22

⁴⁹ คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 23

⁵⁰ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 15 และ มาตรา 19

⁵¹ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 15 และ มาตรา 24

⁵² พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 29 ประกอบกฎกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2491 ข้อ 6

⁵³ คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 18

⁵⁴ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 24

(เทียบเคียงได้กับการผลิต) อารูปรีนฯ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนท้องถิ่น และในกรณีการทำหรือประกอบอารูปรีนฯ เพื่อการค้า มาตรา 25 ของกฎหมายฉบับเดียวกัน กำหนดว่าต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีเสียก่อน นายทะเบียนจึงจะออกใบอนุญาตให้ได้⁵⁵ ส่วนผู้ที่ประสงค์จะผลิตอารูปรีนตามคำสั่ง พร.37 พ.ศ. 2491 ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ในทำนองเดียวกัน การผลิตยุทธภัณฑ์ตามพระราชบัญญัติยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 ก็ต้องได้รับอนุญาตจากปลัดกระทรวงกลาโหมเสียก่อน นอกจากนี้ ความผิดตามกฎหมายอารูปรีนฯดังกล่าว เป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาทั้งสิ้น ดังนั้น หากผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติเกี่ยวกับการผลิตอารูปรีนฯดังกล่าวแล้ว ก็ถือเป็นการกระทำความผิดอาญาด้วย

สำหรับการกำหนดเงื่อนไขในการผลิต ว่าจะต้องผลิตจากชิ้นส่วนและอุปกรณ์ที่ไม่ได้มาจากการลักลอบค้านั้น หากกฎหมายไทยได้มีการกล่าวถึงชิ้นส่วนและอุปกรณ์ (ที่สามารถนำมาใช้ในการประกอบและดัดแปลงเป็นอารูปรีน) ไว้ในบทนิยามของคำว่า “อารูปรีน” ด้วยแล้ว ผลของกฎหมายที่ตามมาก็คือ “ชิ้นส่วนและอุปกรณ์” จะอยู่ภายใต้มาตรการควบคุมเดียวกับ “อารูปรีน” ด้วย และการลักลอบค้าชิ้นส่วนและอุปกรณ์จึงเป็นการกระทำที่ต้องห้ามตามกฎหมายไปด้วย ดังนั้น จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีบทบัญญัติกำหนดให้การผลิตอารูปรีนจากชิ้นส่วนและอุปกรณ์ที่ได้จากการลักลอบค้า (ซึ่งโดยตัวของมันเองผิดกฎหมายอยู่แล้ว) เป็นการผลิตโดยมิชอบด้วยกฎหมายซ้ำซ้อนกันอีก

ส่วนข้อกำหนดเกี่ยวกับการทำเครื่องหมายอารูปรีนระหว่างขั้นตอนการผลิตนั้น กฎหมายไทยมิได้บัญญัติไว้ ซึ่งอาจเป็นเพราะประเทศไทยมิใช่ผู้ผลิตอารูปรีน จะมีเพียงบทบัญญัติในมาตรา 10 ที่กำหนดให้นายทะเบียนทำเครื่องหมายประจำอารูปรีน เมื่อออกใบอนุญาตให้แล้วเท่านั้น ซึ่งการทำเครื่องหมายอารูปรีนนั้น พิธีสารฯเห็นว่าเป็นมาตรการที่จำเป็นเพื่อการตรวจพิสูจน์และตามรอยอารูปรีนในอนาคตกฎหมายไทยจึงควรมีบทบัญญัติรองรับไว้ด้วย

นอกจากเงื่อนไขการผลิตอารูปรีนที่ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว พิธีสารฯยังได้กำหนดให้รัฐภาคีต้องกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้การผลิตอารูปรีนฯ มีความปลอดภัย แต่พิธีสารฯไม่ได้ให้รายละเอียดมาตรการที่เหมาะสมว่าต้องเป็นอย่างไร คงเปิดช่องให้รัฐภาคีกำหนดเงื่อนไขและรายละเอียดเอง เมื่อพิจารณาบทบัญญัติกฎหมายไทยแล้ว พบว่ามีการกำหนดมาตรการควบคุมในระหว่างขั้นตอนการผลิตไว้พอสมควร โดยอาจแยกพิจารณาได้เป็น 3 ส่วน คือ

⁵⁵ พระราชบัญญัติอารูปรีนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 25

- (ก) เงื่อนไขในการออกใบอนุญาตผลิตอาวุธปืนฯ (ก่อนได้รับใบอนุญาต)
- (ข) มาตรการควบคุมของรัฐ (ระหว่างการผลิต)
- (ค) หน้าที่ของผู้ผลิต (หลังจากได้รับใบอนุญาต)

(ก) เงื่อนไขในการออกใบอนุญาตผลิตอาวุธปืนฯ ได้แก่การกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่สามารถยื่นขอมีใบอนุญาตผลิตอาวุธปืนฯ ได้ ซึ่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 และพระราชบัญญัติยุทธภัณฑ์ฯ พ.ศ. 2530 ได้กำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขไว้สอดคล้องกัน มีสาระสำคัญพอสรุปได้ คือ เป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ไม่มีประวัติเคยต้องโทษจำคุกในความผิดฐานฝ่าฝืนพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ และความผิดอาญาบางฐาน ไม่มีความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ มีอาชีพและที่อยู่เป็นหลักแหล่ง และต้องไม่เป็นบุคคลที่ประพฤติชั่วร้ายแรงอันอาจกระทบถึงความสงบเรียบร้อยของประชาชน⁵⁶ สำหรับผู้จะยื่นขอมีใบอนุญาตผลิตอาวุธตามคำสั่ง ป.ร. 37 พ.ศ. 2491 ไม่มีการกำหนดคุณสมบัติไว้ในกฎหมายดังเช่นในสองกรณีแรก แต่ต้องผ่านการพิจารณาและตรวจสอบคุณสมบัติโดยกรมการอุตสาหกรรมทหาร กระทรวงกลาโหมเสียก่อน และต้องมีใบอนุญาตตั้งโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน และเป็นบริษัทจำกัด หรือบริษัทจำกัดมหาชนด้วย⁵⁷ ส่วนเงื่อนไขในการออกใบอนุญาตประการอื่น เป็นการตรวจสอบเรื่องมาตรฐาน ความต้องการอาวุธของทางการ และความปลอดภัยของโรงงาน ในส่วนของเงื่อนไขการออกใบอนุญาตอาวุธปืนฯ ในพิธีสารมิได้กำหนดรายละเอียดไว้ ส่วนเงื่อนไขอื่นนอกเหนือจากเรื่องคุณสมบัติของผู้ผลิตเช่นที่กำหนดในคำสั่ง ป.ร.37 พ.ศ. 2491 ถือเป็นความจำเป็นเฉพาะกรณีเนื่องจากการผลิตตามคำสั่ง ป.ร.37 พ.ศ. 2491 เป็นการผลิตอาวุธสำหรับราชการทหารและตำรวจ การกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวเป็นไปเพื่อเหตุผลด้านความปลอดภัยและความมั่นคงของชาติ ซึ่งเงื่อนไขในลักษณะนี้ อาจมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาและกำหนดเพิ่มเติมเฉพาะกรณีไป

(ข) มาตรการควบคุมระหว่างการผลิต กฎหมายไทยมีการบัญญัติมาตรการควบคุมในส่วนการผลิตไว้ ได้แก่ คำสั่ง ป.ร.37 พ.ศ. 2491⁵⁸ และพระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์

⁵⁶ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 26 ประกอบพระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 16

⁵⁷ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 6 และข้อ 7

⁵⁸ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 12, 13, 14, 15, 16 และ 17

ฯ พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นกฎหมายที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงกลาโหมทั้งสองฉบับ ในส่วนพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ ทั้งนี้ มาตรการควบคุมที่บัญญัติไว้ในกฎหมายทั้งสองฉบับเป็นมาตรการที่ค่อนข้างเคร่งครัด โดยกำหนดบทบาทให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาตรวจสอบระหว่างขั้นตอนการผลิต อาทิเช่น ในคำสั่ง ปร.37 พ.ศ. 2491 มีการกำหนดให้เจ้าหน้าที่กระทรวงกลาโหม หรือการให้อำนาจเจ้าหน้าที่เป็นพิเศษในการเข้าตรวจโรงงาน อาวุธที่ผลิตเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ณ สถานที่ทำการของผู้ผลิตได้⁵⁹ ส่วนในพระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ฯ พ.ศ. 2530 ก็มีการกำหนดให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ในลักษณะเดียวกัน แต่มีพิเศษคือ เจ้าหน้าที่สามารถกัก ยึด หรืออายัดยุทธภัณฑ์ต้องสงสัยได้ด้วย⁶⁰ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายแม่บทเกี่ยวกับการควบคุมอาวุธปืนฯ ของไทย ยังขาดบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมการผลิตอาวุธปืนฯ ซึ่งเป็นสาระที่พิธีสารฯ ให้ความสำคัญ ทั้งนี้ แม้ว่าการผลิตอาวุธเพื่อจำหน่ายให้แก่เอกชนในปัจจุบันยังอยู่ในวงจำกัด แต่หากรัฐบาลมีแนวนโยบายที่จะส่งเสริมธุรกิจการผลิตอาวุธปืนฯ ให้ขยายตัวออกไป ก็เห็นสมควรว่าจะมีการพิจารณาเพิ่มบทบัญญัติในส่วนนี้ในพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ให้ครบถ้วน และหากมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เป็นมาตรการควบคุมระหว่างขั้นตอนการผลิต แม้ไม่จำเป็นต้องเคร่งครัดและเข้มงวดดังเช่นในกรณีการผลิตสำหรับราชการ หรือกรณีการผลิตอาวุธยุทธภัณฑ์ ก็จะทำให้กฎหมายในส่วนของการผลิตซึ่งถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญและต้องการมาตรการรักษาความปลอดภัยตามสมควร มีความสมบูรณ์และยังช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายในส่วนอื่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วย

(ค) หน้าที่ของผู้ผลิต การกำหนดหน้าที่ผู้ผลิตเป็นมาตรการควบคุมหลังจากที่ผู้ขอมีใบอนุญาตได้รับใบอนุญาต และเริ่มดำเนินการผลิตแล้ว ในส่วนของกฎหมายไทยพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 28 ได้กำหนดให้ผู้ที่ได้รับอนุญาตทำหรือประกอบ (รวมทั้งใบอนุญาตซ่อมแซม เปลี่ยนลักษณะ สั่ง นำเข้า มี และจำหน่าย) ต้องทำบัญชีตามที่กำหนดในกฎกระทรวง⁶¹ นอกจากนั้น มาตรา 29 ยังกำหนดให้ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ทำ หรือประกอบ

⁵⁹ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 6 และข้อ 23

⁶⁰ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 30

⁶¹ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 28

อาวุธปืนฯต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกระทรวงอีกส่วนหนึ่งด้วย⁶² ซึ่งคำสั่ง ปร.37 พ.ศ. 2491 ก็มีบทบัญญัติในแนวทางที่สอดคล้องกัน

4.3.3 มาตรการเกี่ยวกับการมี หรือจำหน่ายเพื่อการค้าอาวุธปืนฯ

(1) การควบคุมการจำหน่าย

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 กำหนดว่า ห้ามการค้าอาวุธปืนฯ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่ ทั้งนี้ ต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีก่อนด้วย⁶³

ตามคำสั่ง ปร.37 พ.ศ. 2491 กำหนดว่า ห้ามขาย หรือจำหน่ายอาวุธที่ผลิตได้ เว้นแต่ขายหรือจำหน่ายให้ราชการทหารหรือตำรวจ หรือได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีให้ขายให้บุคคลอื่นได้⁶⁴

(2) วิธีการสำหรับผู้ค้า หรือผู้แทนจำหน่าย

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 กำหนดวิธีสำหรับผู้ค้า หรือจำหน่ายไว้ดังนี้

1. การค้าของผู้ค้าหรือผู้แทนจำหน่ายต้องมีหรือจำหน่ายเพื่อการค้าอาวุธปืนฯที่ชอบด้วยกฎหมายต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน โดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีก่อน⁶⁵
2. ผู้ค้าหรือผู้แทนจำหน่ายต้องจำหน่ายอาวุธปืนฯ ให้แก่ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ซื้อหรือมี และใช้อาวุธปืนฯ แล้วเท่านั้น⁶⁶
3. การค้าจะทำได้แต่เฉพาะในสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต และเมื่อมีเปลี่ยนแปลงสถานที่ผู้ค้าหรือผู้แทนจำหน่ายต้องได้รับอนุญาต⁶⁷

ตามคำสั่ง ปร.37 พ.ศ. 2491 กำหนดว่า ผู้ผลิตอาจขายอาวุธให้บุคคลอื่นได้ ต่อเมื่อเป็นอาวุธปืนฯ ที่เกินความต้องการของทางราชการทหาร หรือตำรวจ หรือเป็นอาวุธที่บุคคลอาจมี

⁶² พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 29

⁶³ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 24 และมาตรา 25

⁶⁴ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 22

⁶⁵ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 25

⁶⁶ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 34

⁶⁷ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 35

หรือใช้ได้ตามกฎหมายอาวุธปืนฯ โดยผู้ซื้อต้องเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ซื้อ มี ใช้ คำ หรือจำหน่าย อาวุธตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืนฯ⁶⁸

(3) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ค้า หรือผู้แทนจำหน่าย

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ค้า หรือผู้แทนจำหน่ายไว้ว่าต้องทำบัญชีตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และหน้าที่ในการรับผิดชอบต่อรักษาอาวุธปืนฯ ให้ตรงกับบัญชีที่ทำขึ้นนั้น⁶⁹ (ม.28)

ตามคำสั่ง ปร.37 พ.ศ. 2491 ผู้ค้าหรือผู้แทนจำหน่ายมีหน้าที่ในการขายอาวุธให้บุคคลอื่น ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่ได้รับอนุญาต และเมื่อขาย หรือจำหน่ายเรียบร้อยแล้วต้องรายงานให้เจ้าหน้าที่ทราบภายใน 3 วัน นับแต่วันส่งมอบ⁷⁰

(4) การเก็บบันทึกข้อมูล

ตามพ.ร.บ.อาวุธปืนฯ หมายถึง ผู้ค้าต้องเก็บสาระบบรายละเอียดข้อมูล เกี่ยวกับอาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืนที่ทำการค้าหรือจำหน่าย สถานที่ที่ใช้ในการทำการค้าหรือจำหน่าย จำนวนอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนประจำเดือน⁷¹

พิธีสารมีวัตถุประสงค์หลักในการต่อต้านการผลิตและลักลอบค้าอาวุธปืนฯโดยมิชอบด้วยกฎหมาย บทบัญญัติต่างๆในพิธีสารส่วนใหญ่จึงเป็นมาตรการควบคุมในระดับมหภาค และเน้นที่การทำธุรกรรมเกี่ยวกับอาวุธปืนฯระหว่างประเทศ บทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าอาวุธปืนฯภายในประเทศ จึงเป็นเพียงข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมและจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับตัวแทนนายหน้า ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบและตามรอยอาวุธปืนในอนาคต โดยพิธีสารฯ ข้อ 15 (1) กำหนดให้รัฐภาคีพิจารณาจัดทำระบบควบคุมการดำเนินการของตัวแทน

⁶⁸ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 22 ประกอบกฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2528

⁶⁹ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 28

⁷⁰ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 22 ประกอบกฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2523 ข้อ 6 และข้อ 7

⁷¹ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 29 ประกอบกฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2491 ข้อ 6

นายหน้าอาวุธปืน⁷² มาตรการที่พิธีสารฯ เสนอให้รัฐภาคีรับไปพิจารณาและออกกฎหมายรองรับ (อาจรับไปเพียงมาตรการใดมาตรการหนึ่งหรือหลายมาตรการก็ได้) ประกอบด้วย

- 1) การจดทะเบียนตัวแทนนายหน้า
- 2) การออกใบอนุญาต หรืออนุญาตเป็นตัวแทนนายหน้า
- 3) ให้มีการเปิดเผยชื่อ และที่อยู่ของตัวแทนนายหน้าที่ประกอบธุรกรรมเกี่ยวกับ

การส่งออกและนำเข้าอาวุธปืน พร้อมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับการอนุญาตให้ทำธุรกรรมดังกล่าว

นอกจากนั้น พิธีสารฯ ยังกำหนดให้รัฐภาคีบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับตัวแทนนายหน้า และการประกอบธุรกรรมของตัวแทนนายหน้า และสำหรับข้อมูลเกี่ยวกับตัวแทนนายหน้านี้ พิธีสารฯ กำหนดให้รัฐภาคีต้องแลกเปลี่ยนกับรัฐภาคีอื่นด้วย

เมื่อพิจารณาในส่วนของกฎหมายไทย เห็นว่ามีมาตรการควบคุมผู้ค้าหรือผู้แทนจำหน่ายอาวุธปืนภายในประเทศที่มีความรัดกุมอยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีการจำหน่ายอาวุธภายในประเทศ ตามคำสั่ง ป.ร. 37พ.ศ. 2491 นั้น ได้กล่าวแล้วว่า ทำได้ในกรณีที่ถูกจำกัดและถูกควบคุมอย่างเคร่งครัดเป็นพิเศษจากการอยู่แล้ว สำหรับการจำหน่ายในกรณีทั่วไป มาตรการหลักในการควบคุมผู้ค้าถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ซึ่งสาระสำคัญ คือ การดำเนินกิจการเกี่ยวกับการค้าอาวุธปืนฯ จะกระทำมิได้ หากไม่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน และนายทะเบียนจะอนุญาตได้ บุคคลนั้นต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีเสียก่อนด้วย เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว พระราชบัญญัติฯ ยังกำหนดหน้าที่ให้กับผู้ค้าในการดำเนินธุรกรรมเกี่ยวกับการค้าอาวุธปืนฯ ว่า ต้องขายอาวุธปืนฯ ให้กับผู้ซื้อที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 13 และได้รับใบอนุญาตให้ซื้อ หรือมี และใช้อาวุธปืนฯ แล้วเท่านั้น นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ผู้ถือใบอนุญาตต้องทำการค้า ณ สถานที่ที่กำหนดในใบอนุญาตเท่านั้น และนายทะเบียนยังอาจกำหนดเงื่อนไขอื่น ๆ เกี่ยวกับการจำหน่ายอาวุธปืนฯ ให้ผู้ค้าปฏิบัติตาม และต้องทำบัญชีแสดงจำนวนและรายละเอียดของอาวุธปืนส่งนายทะเบียนทุกเดือนด้วย แต่ในส่วนของการรวบรวมและบริหารข้อมูลทางทะเบียนเกี่ยวกับผู้ค้าหรือผู้แทนจำหน่ายอาวุธปืนฯ นั้น เป็นหน้าที่ของนายทะเบียน และพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ก็ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ให้นายทะเบียนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้มากนัก

⁷² พิธีสารฯ ข้อ 15 (1)

พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรการเกี่ยวกับผู้ค้าตามที่กำหนดในกฎหมายอาวุธปืนของไทย มีความละเอียดและสอดคล้องกับข้อกำหนดในพิธีสารที่ให้รัฐภาคีจัดทำระบบควบคุมการค้าและการของตัวแทนนายหน้า

4.3.4 มาตรการเกี่ยวกับการนำเข้า ส่งออก ขนย้ายผ่านอาวุธปืน

(1) การควบคุมการนำเข้า ขนย้ายผ่าน

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน พ.ศ. 2490 กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการห้ามสั่งนำเข้าอาวุธปืน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่ โดยแยกออกเป็นสามส่วน คือ

1. การนำเข้าอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนเพื่อใช้เอง (มิใช่เพื่อการค้า)⁷³
2. การสั่ง นำเข้าอาวุธปืน หรือเครื่องกระสุนปืนเพื่อการค้า⁷⁴
3. การนำเข้าผ่านชั่วคราว⁷⁵

ตามคำสั่ง ปร.37 พ.ศ. 2491 กำหนดมาตรการไว้ว่า ห้ามขาย หรือจำหน่ายอาวุธที่ผลิตได้เว้นแต่ขายหรือจำหน่ายให้ราชการทหารหรือตำรวจ หรือได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีให้ขายหรือจำหน่ายให้บุคคลอื่น กรณีการขายหรือจำหน่ายโดยการส่งออก ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีด้วย และอาวุธที่ส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ต้องเป็นอาวุธที่เกินความต้องการของกระทรวงกลาโหม หรือตำรวจ⁷⁶

นอกจากนั้นยังกำหนดว่าการสั่ง หรือนำเข้าวัตถุติดไฟ หรืออาวุธเข้ามาในราชอาณาจักร ต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการผลิตเท่านั้น และต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี⁷⁷

ตามพระราชบัญญัติยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 กำหนดว่าการสั่งหรือนำเข้ายุทธภัณฑ์ ไม่อาจทำได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากปลัดกระทรวงกลาโหม⁷⁸ และการนำเข้ายุทธภัณฑ์ต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้ส่วนตัวหรือเป็นตัวอย่างเท่าที่จำเป็น⁷⁹

⁷³ พระราชบัญญัติอาวุธปืน พ.ศ. 2490 มาตรา 7

⁷⁴ พระราชบัญญัติอาวุธปืน พ.ศ. 2490 มาตรา 24

⁷⁵ พระราชบัญญัติอาวุธปืน พ.ศ. 2490 มาตรา 18

⁷⁶ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 22 ประกอบกฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2523

⁷⁷ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 15

⁷⁸ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 15

(2) วิธีการสำหรับการนำเข้า ส่งออก ขนย้ายผ่าน

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ได้กำหนดรายละเอียดของการนำเข้า ส่งออก และขนย้ายผ่านไว้ ดังนี้

1. การสั่งนำเข้าเพื่อใช้ส่วนบุคคล (มิใช่เพื่อการค้า)⁸⁰
2. การนำเข้าต้องได้รับใบอนุญาต⁸¹ และใบอนุญาตมีอายุ 1 ปี⁸²
3. ก่อนการนำเข้าต้องนำใบอนุญาตไปแสดงต่ออธิบดีกรมศุลกากร หรือเจ้าหน้าที่ แล้วจึงสั่งเข้ามาได้⁸³
4. เมื่ออาวุธปืนที่สั่งเข้าตามใบอนุญาตมาถึง ผู้รับอนุญาตต้องไปรับจากกรมศุลกากรภายใน สี่เดือน⁸⁴
5. เมื่อได้รับมอบอาวุธปืนฯจากพนักงานศุลกากรแล้ว ต้องนำไปขออนุญาตมีและใช้ภายในสามสิบวัน⁸⁵

ตามคำสั่ง ปร.37 พ.ศ. 2491 กำหนดวิธีการไว้ คือ การขายโดยการส่งออกอาวุธ ไปนอกราชอาณาจักร ต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน 90 วันนับแต่วันที่ได้รับอนุญาต และเมื่อส่งออกแล้ว ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ทราบภายใน 3 วัน นับแต่วันส่งมอบ⁸⁶

ตามพระราชบัญญัติยุทธภัณฑ์ฯ พ.ศ. 2530 กำหนดการนำเข้ายุทธภัณฑ์ที่ต้องผ่านพิธีการศุลกากร⁸⁷

⁷⁹ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 21

⁸⁰ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 23

⁸¹ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 7

⁸² พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 23

⁸³ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 15 และมาตรา 30

⁸⁴ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 31

⁸⁵ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 20

⁸⁶ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 22 ประกอบกฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2523

⁸⁷ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 21 และมาตรา 22

(3) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้นำเข้า ส่งออก ขนย้ายผ่าน

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 กำหนดให้ผู้ส่ง หรือนำเข้าเพื่อการค้า จะต้องทำบัญชีตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และมีหน้าที่ในการรับผิดชอบรักษาอาวุธปืนฯ ให้ตรงกับบัญชีที่ทำนั้น⁸⁸

ตามคำสั่ง ปร.37 พ.ศ. 2491 กำหนดให้ผู้ส่ง หรือนำเข้าวัตถุติดไฟเพื่อใช้ในการผลิต ต้องไม่ใช่วัตถุติดไฟหรืออาวุธนั้นเพื่อวัตถุประสงค์อื่น⁸⁹

พระราชบัญญัติยุทธภัณฑ์ฯ พ.ศ. 2530 กำหนดให้การส่งยุทธภัณฑ์เข้ามาในราชอาณาจักร ผู้ส่งต้องแจ้งสถานที่เก็บให้ปลัดกระทรวงกลาโหมอนุมัติก่อน⁹⁰

(4) การเก็บบันทึกข้อมูล

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ระบุให้ผู้ส่ง หรือการนำเข้าเพื่อการค้าต้องเก็บรายละเอียดข้อมูลอาวุธปืน และเครื่องกระสุนที่มีหรือจำหน่าย ณ สถานที่ทำการ และจำนวนอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนประจำเดือน⁹¹

การนำเข้า ส่งออก ขนย้ายผ่านซึ่งอาวุธปืนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เป็นช่องทางที่อาชญากรข้ามชาติสามารถใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งอาวุธปืนฯและนำไปใช้ในการกระทำความผิด พิธีสารฯจึงได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ และได้กล่าวถึงไว้ในบทบัญญัติหลายบทของพิธีสารฯ เริ่มด้วยการกำหนดบทนิยามของการลักลอบค้าอาวุธปืนฯโดยมิชอบด้วยกฎหมายไว้ใน ข้อ 3 (d) ซึ่งหากพิจารณาจากนิยาม เห็นว่า การนำเข้า ส่งออก และขนย้ายผ่านตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายภายในทั่วไปครอบคลุมความหมายของ “การค้า” ตามเจตนารมณ์ของพิธีสารฯได้เช่นกัน สำหรับมาตรการหลักได้รับการบัญญัติไว้ในข้อ 5 (b) ของพิธีสารฯ ที่ให้รัฐภาคีออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อกำหนดให้การลักลอบค้าอาวุธปืนฯเป็นความผิดอาญา⁹² โดยได้กำหนดมาตรการควบคุมเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตนำเข้า ส่งออก และส่งผ่านอาวุธปืนฯแยกไว้ต่างหาก⁹³ในข้อ 10

⁸⁸ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 28

⁸⁹ คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 16

⁹⁰ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ฯ พ.ศ. 2530 มาตรา 19

⁹¹ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 29

⁹² พิธีสารฯ ข้อ 5 (b)

⁹³ พิธีสารฯ ข้อ 10

เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติในพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 แล้ว เห็นว่า กฎหมายไทยมีความสอดคล้องกับพิธีสารฯ ในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมการนำเข้า ส่งออก และขนย้ายผ่านอาวุธปืนฯ กล่าวคือ มีมาตรการห้ามการส่ง หรือนำเข้าอาวุธปืนฯ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมายไทยเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้ว พอที่จะกล่าวโดยรวมได้ว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับการส่ง และนำเข้าอาวุธปืนฯ ของไทยนั้น มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติไว้อย่างละเอียด ซึ่งรวมไปถึงการจัดทำฐานข้อมูลอาวุธปืนฯ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า โดยข้อมูลซึ่งจะปรากฏในทะเบียนและเอกสารการอนุญาตนำเข้านั้น จะต้องปรากฏสถานที่และวันที่ออกหนังสือ วันหมดอายุ ประเทศที่ส่งออก ผู้รับปลายทาง จำนวนรายละเอียดเกี่ยวกับอาวุธปืนฯ ที่ส่งออก รายละเอียดที่ปรากฏบนเอกสารการส่งออกนี้จะเป็นเครื่องมือที่สามารถใช้ในการตรวจสอบและควบคุมการนำเข้าอาวุธปืนฯ ให้เป็นไปจามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งพอจะกล่าวได้ว่า มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติของพิธีสารฯ ที่กำหนดให้รัฐภาคีมีมาตรการในการควบคุมการนำเข้า ตลอดจนจัดตั้งระบบการจดทะเบียนและออกใบอนุญาตการนำเข้าที่มีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกันกับประเด็นที่พิธีสารฯ บัญญัติไว้ในข้อ 11 ให้รัฐภาคีต้องมีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้การนำเข้า ส่งออก หรือส่งผ่านแดนอาวุธปืนฯ มีความปลอดภัย และมีมาตรการควบคุมตามแนวชายแดนที่มีประสิทธิภาพ โดยความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และศุลกากร⁹⁴ ซึ่งในส่วนนี้ กฎหมายไทยได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรเข้ามามีส่วนร่วม และบทบาทในการดำเนินมาตรการควบคุมเกี่ยวกับการนำเข้าอาวุธปืนฯ อีกชั้นหนึ่ง เพิ่มเติมจากมาตรการทางทะเบียน โดยที่พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ได้กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติและแบ่งหน้าที่ระหว่างนายทะเบียนและเจ้าหน้าที่ศุลกากรไว้อย่างละเอียดพอสมควร

ส่วนการส่งออก ไม่ว่าจะเป็นอาวุธที่ผลิตขึ้นตามคำสั่ง พร. 37 พ.ศ. 2491 หรืออาวุธยุทธภัณฑ์นั้น นับว่ายังเป็นกรณีที่จำกัดและอยู่ภายใต้มาตรการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดของทางการ ในส่วนของพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 แทบไม่ได้กล่าวถึงเรื่องการส่งออกได้เลย ในชั้นนี้ จึงควรมีการออกมาตรการทางนิติบัญญัติรองรับในส่วนนี้ไว้ด้วย เพื่อให้กฎหมายควบคุมอาวุธปืนฯ ในภาคเอกชนมีความสมบูรณ์ครบถ้วน ส่วนการกำหนดมาตรการควบคุมเกี่ยวกับการส่งออกนั้น ก็คงเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการนำเข้า

⁹⁴ พิธีสารฯ ข้อ 11

4.3.5 มาตรการเกี่ยวกับการมี และใช้อาวุธปืนส่วนบุคคล

(1) การควบคุมการครอบครอง มี และใช้

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 กำหนดห้ามบุคคลใดซึ่ง มี ใช้อาวุธปืนฯ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน⁹⁵

ตามพระราชบัญญัติยุทธภัณฑ์ฯ พ.ศ. 2530 กำหนดว่าการมียุทธภัณฑ์ไว้ในครอบครอง ไม่อาจทำได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากปลัดกระทรวงกลาโหม⁹⁶

(2) ข้อกำหนดการครอบครอง มี และใช้

ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ได้กำหนดเหตุในการการครอบครอง มี และใช้อาวุธปืน โดยได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ ดังนี้

1. นายทะเบียนจะออกใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนได้นั้นต้องเป็นไปเพื่อป้องกันตัวหรือ เพื่อการกีฬา⁹⁷

2. ใบอนุญาตมีอาวุธปืนเพื่อเก็บโดยห้ามมีการยิงและห้ามมีเครื่องกระสุนปืนสำหรับอาวุธปืนนั้น และสำหรับอาวุธปืนที่เจ้าหน้าที่เห็นว่าชำรุดจนไม่สามารถใช้งานได้อีกต่อไป อาวุธปืนที่พ้นสมัย รวมถึงอาวุธปืนที่ได้รับเป็นรางวัลจากการแข่งขันยิงปืนของทางราชการ⁹⁸

3. การออกใบอนุญาตต้องออกให้ใช้เฉพาะตัวผู้ที่ได้รับอนุญาต และห้ามให้แก่ผู้อื่น ยกเว้น กรณีการขออนุญาตให้ผู้อื่นมี และใช้อาวุธปืนฯ เพื่อรักษาทรัพย์สินของผู้ขอ⁹⁹

(3) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ครอบครอง มี และใช้

ตามพระราชบัญญัติยุทธภัณฑ์ฯ พ.ศ. 2530 กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ได้รับใบอนุญาตมียุทธภัณฑ์ในครอบครอง ต้องจัดทำบัญชีรับจ่ายยุทธภัณฑ์ไว้ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบได้ตลอดเวลา¹⁰⁰

⁹⁵ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 7

⁹⁶ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 15

⁹⁷ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 9

⁹⁸ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 11 และมาตรา 12

⁹⁹ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 14

¹⁰⁰ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 15

พิธีสาร มุ่งเน้นที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและอาชญากรรมที่มีรูปแบบเป็นองค์กร และกำหนดมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับอาวุธปืนฯ ในระดับมหภาคเป็นหลัก บทบัญญัติของพิธีสารฯ จึงไม่ได้กล่าวถึงอาวุธปืนส่วนบุคคลไว้ เนื่องจากเห็นว่าเป็นกิจการภายในที่รัฐภาคีมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลอยู่แล้ว ถึงกระนั้นผู้วิจัยก็เห็นว่าหากรัฐมีมาตรการควบคุมการครอบครองและใช้อาวุธปืนส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพแล้วก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยป้องกันมิให้อาวุธปืนฯ เหล่านั้นเล็ดรอดตกไปอยู่ในมือของอาชญากร และเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาอาชญากรรมทั้งในประเทศและอาชญากรรมข้ามชาติได้อีกส่วนหนึ่งด้วยการวิเคราะห์บทบัญญัติเกี่ยวกับการมีและใช้อาวุธปืนส่วนบุคคลจึงมีความจำเป็น และโดยที่พิธีสารฯ มิได้กล่าวไว้

โดยหลักแล้ว การมีและใช้อาวุธปืนฯ เป็นกิจกรรมที่ต้องห้ามในกฎหมายไทย ยกเว้นจะได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนเสียก่อน ส่วนเหตุผลที่กฎหมายอนุญาตให้บุคคลมีและใช้อาวุธปืนฯ ได้ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มีอยู่ 3 ประการ คือ เพื่อป้องกันตัวและทรัพย์สิน เพื่อการกีฬา และเพื่อเก็บ โดยในกรณีหลังนี้ มีเงื่อนไขว่าอาวุธปืนนั้นต้องเป็นอาวุธปืนพ่นสมัย หรือได้เป็นรางวัลจากการแข่งขันและต้องไม่นำมาใช้ยิง ส่วนคุณสมบัติของผู้มีสิทธิยื่นขอ ซึ่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 และพระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์บัญญัติไว้สอดคล้องกัน คือ ต้องเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว และต้องไม่เป็นบุคคลที่มีลักษณะต้องห้าม (ดังที่กล่าวแล้วในเรื่องการผลิต)

หลักการสำคัญเกี่ยวกับการครอบครองอาวุธปืนฯ อีกประการหนึ่งซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้แตกต่างกัน คือ หลักการที่ว่า ใบอนุญาตอาวุธปืนฯ ควรใช้ได้เฉพาะตัวผู้ที่ได้รับอนุญาต หรือให้ผู้อื่นใช้ได้ด้วย ในส่วนของพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ยึดหลักว่า ใบอนุญาตมีและใช้อาวุธปืนออกให้สำหรับอาวุธปืนแต่ละกระบอก และใช้ได้เฉพาะตัวผู้ที่มีใบอนุญาตเท่านั้น แต่พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์กำหนดให้ใบอนุญาตมีผลใช้ได้กับลูกจ้ำงหรือตัวแทนของผู้ได้รับอนุญาตด้วย กล่าวคือ ผู้ถือใบอนุญาตอาวุธปืนอาจพิจารณาให้บุคคลอื่นซึ่งไม่มีใบอนุญาตสำหรับอาวุธปืนกระบอกนั้น ใช้อาวุธปืนที่ตนได้รับอนุญาตได้แต่ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดของผู้ถือใบอนุญาตเท่านั้น และกรณีการออกใบอนุญาตเสริมสำหรับอาวุธปืนกระบอกเดียวกันให้กับผู้พักอาศัยอยู่ที่เดียวกับผู้ถือใบอนุญาต ข้อบัญญัติทั้งสองประการนี้ถือเป็นลักษณะพิเศษ และข้อยกเว้นหลักทั่วไปสำหรับกฎหมายอาวุธปืนฯ กรณีดังกล่าวนี้ขอแยกพิจารณาเป็น 2 ประเด็น กล่าวคือ

ประเด็นแรก คือ การมีไว้หรือประกอบกิจกรรมอื่นเกี่ยวกับอาวุธปืนในทางธุรกิจ และการมีอาวุธปืนไว้เพื่อป้องกันตัว ซึ่งกรณีของบทบัญญัติมาตรา 18 ของพระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์นั้น กฎหมายประสงค์ที่จะให้ลูกจ้างสามารถใช้สิทธิตามใบอนุญาตที่ออกให้นายจ้างได้ มิได้ประสงค์ให้นำไปบังคับใช้กับการนำอาวุธปืนไปใช้ส่วนบุคคลซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ง่าย ประกอบกับกฎหมายได้กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบสำหรับการกระทำต่างๆอย่างชัดเจน¹⁰¹

ประเด็นที่สอง คือ การมีไว้และใช้เพื่อป้องกันตัว ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 แม้ว่าบทบัญญัติที่ยกเว้นหลักการที่ว่าใบอนุญาตควรใช้ได้เฉพาะตัวเท่านั้น อาจมีประโยชน์เพื่อการป้องกันตัวในสถานการณ์ฉุกเฉินเฉพาะหน้า แต่ถึงกระนั้นการให้บุคคลอื่นใช้อาวุธปืนของตน เป็นการกระทำที่มีความเสี่ยงสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากไม่มีการกำหนดไว้ให้ผู้ใช้อาวุธปืนจำเป็นต้องมีคุณสมบัติ หรืออยู่ภายใต้มาตรการควบคุมเช่นเดียวกับผู้ถือใบอนุญาตในกรณีปกติ การใช้อาวุธปืนโดยบุคคลประเภทนี้ จึงมีโอกาสที่จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ตนเอง และผู้อื่นได้มากกว่าการใช้อาวุธปืนโดยเจ้าของหรือผู้ถือใบอนุญาต

เมื่อพิจารณาแล้วประเทศไทยยังไม่มีควมจำเป็นที่กฎหมายไทยจะต้องมีการบัญญัติที่เป็นข้อยกเว้น ในทางตรงกันข้าม มาตรการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศไทยน่าจะเป็นมาตรการช่วยลดความเสี่ยงจากการใช้อาวุธปืนมากกว่า นอกจากนั้น กรณีการใช้อาวุธปืนเพื่อป้องกันตัวในสถานการณ์ที่มีภัยใกล้ตัว หรือสถานการณ์เฉพาะหน้านั้น กฎหมายอาญาก็มีบทบัญญัติเรื่องการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้ว ดังนั้น ในสถานการณ์คับขันหรือภัยใกล้ถึงตัว บุคคลก็อาจใช้อาวุธปืนของผู้อื่นในการป้องกันภัยที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองหรือผู้อื่นได้ หากทำไปพอสมควรแก่เหตุ กฎหมายอาญาก็ไม่ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด

ประเด็นที่เกี่ยวข้องเนื่องกับหลักการเรื่องผู้ใช้อาวุธปืนต้องเป็นผู้ที่มีใบอนุญาตเท่านั้น ได้แก่ กรณียกเว้นตามมาตรา 14 ของพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ซึ่งผู้ถือใบอนุญาตปืนสามารถให้ผู้อื่นมีและใช้อาวุธปืนของผู้ถือใบอนุญาตได้ เพื่อรักษาทรัพย์สินของผู้ถือใบอนุญาตนั้น¹⁰² การใช้อาวุธปืนในกรณีดังกล่าวนี้ ควรได้รับการหยิบยกขึ้นเพื่อพิจารณา

¹⁰¹ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 18

¹⁰² พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 14

4.3.6 มาตรการเกี่ยวกับการทำลาย หรือทำให้อาวุธปืนฯ ใช้การไม่ได้

ตามพระราชบัญญัติยุทธภัณฑ์ฯ พ.ศ. 2530 หมายถึง ยุทธภัณฑ์ต้องสงสัยที่ถูกเจ้าหน้าที่ยึดไว้ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าอาจก่อให้เกิดอันตราย ปลัดกระทรวงกลาโหมอาจสั่งทำลาย หรือจัดการตามที่เห็นสมควร¹⁰³

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 หมายถึงการทำลายอาวุธปืน หรือเครื่องกระสุนปืนที่ได้ใช้ในการกระทำความผิด¹⁰⁴ และต้องมีการริบทรัพย์สินดังกล่าวก่อน และศาลพิพากษาให้ทำลายสิ่งของดังกล่าวได้ตามมาตรา 35¹⁰⁵

4.3.7 มาตรการเกี่ยวกับการป้องกัน และการตรวจยึดอาวุธปืนฯ

(1) นโยบายการป้องกัน ตรวจยึด

ตามคำสั่งปร.37 มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการป้องกัน การตรวจยึดอาวุธปืนฯ ว่า วัตถุประสงค์และอาวุธที่ผลิตขึ้น หากพบว่าผลิต สั่งนำเข้า ส่งออกไป มีไว้เป็นกรรมสิทธิ์ หรือมีไว้ในครอบครองขายหรือจำหน่ายโดยมิชอบด้วยกฎหมายนี้ ให้ริบเสียทั้งสิ้น แล้วส่งกระทรวงกลาโหมจัดการตามสมควร ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่¹⁰⁶

(2) วิธีการในการป้องกัน การตรวจยึด

ตามพระราชบัญญัติยุทธภัณฑ์ฯ พ.ศ. 2530 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่เข้าไปทำการตรวจสอบ ณ สถานที่ผลิต, นำอาวุธปืนฯ ไปเป็นตัวอย่างเพื่อตรวจสอบ, ตรวจค้น กัก ยึด และอายัดอาวุธปืนฯ ต้องสงสัย, เรียกบุคคลและเอกสารมาเพื่อใช้ประกอบการตรวจสอบ¹⁰⁷

¹⁰³ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 33

¹⁰⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 “ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

¹⁰⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 “ทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้ริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้ หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้”

¹⁰⁶ คำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 37 พ.ศ. 2519 ข้อ 39

¹⁰⁷ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 30

นอกจากนั้น ยังกำหนดให้ริบอาวุธปืนฯที่ได้จากการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายนี้¹⁰⁸ อาวุธปืนฯ ที่ยึดไว้ และไม่มีผู้ใดแสดงตนว่าเป็นเจ้าของ หรืออาวุธปืนฯที่ส่งเข้ามา และไม่มีผู้ใดไปขอรับจากเจ้าหน้าที่ศุลกากรภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ตกเป็นของรัฐ¹⁰⁹ อาวุธปืนฯที่ริบหรือตกเป็นของรัฐ ให้ส่งมอบกระทรวงกลาโหมจัดการตามสมควร¹¹⁰

การริบ ยึด จำหน่าย และทำลายอาวุธปืนฯใช้การไม่ได้ เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่พิธีสารฯ ได้บัญญัติมาตรการควบคุมไว้ เนื่องจากเห็นว่า อาชญากรมักนำอาวุธปืนฯที่ถูกจำหน่ายออกจากระบบของทางราชการไปแล้วไปใช้ในการกระทำความผิด เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกติดตามตรวจสอบจากทางราชการ ดังนั้นรัฐจึงควรให้ความสำคัญและดำเนินมาตรการควบคุมที่มีประสิทธิภาพเพื่อตัดหนทางของอาชญากรเหล่านั้นไม่ให้สามารถนำอาวุธปืนฯไปใช้ในทางที่ผิด มาตรการเกี่ยวกับการยึด และทำลายอาวุธปืนฯ ได้รับการบัญญัติแยกไว้ใน ข้อ 6 ของพิธีสารฯ อันนี้มีสาระสำคัญพอสรุปว่า รัฐภาคีต้องออกมาตรการในการริบอาวุธปืนฯที่ได้จากการผลิต และลักลอบค้าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และป้องกันมิให้อาวุธปืนดังกล่าวตกไปอยู่ในมือของผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาต โดยการยึดและทำลาย หรือจำหน่าย¹¹¹ ซึ่งในกรณีการจำหน่าย พิธีสารฯยังได้กำหนดด้วยว่าต้องมีการทำเครื่องหมายและบันทึกข้อมูลไว้อย่างชัดเจนด้วย ในส่วนของการทำลายหรือทำให้อาวุธปืนฯใช้การไม่ได้นั้น ได้รับการบัญญัติไว้ในข้อ 6 ของพิธีสารฯ กำหนดเป็นมาตรการกว้างๆ เพื่อป้องกันมิให้อาวุธปืนฯที่ถูกทำลายหรือทำให้อาวุธปืนฯใช้การไม่ได้นั้น กลับมาใช้การได้อีก ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า การกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการริบ ยึด จำหน่าย และทำลายอาวุธปืนฯที่กล่าวมานี้ พิธีสารฯบัญญัติไว้เฉพาะกรณีของอาวุธปืนฯที่มาจากการผลิต และลักลอบค้าโดยมิชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ดังนั้น หากมีการนำมาตรการดังกล่าวมาปรับใช้กับกฎหมายไทยแล้ว เห็นควรมีจะได้มีการบัญญัติให้ครอบคลุมถึงกรณีการริบ ยึด อาวุธปืนฯที่มาจากกระทำความผิดกฎหมายในทุกลักษณะ รวมทั้งการมี ใช้ และการซื้อขายอาวุธปืนฯโดยไม่ได้รับอนุญาตด้วย

เมื่อวิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมายไทย ปรากฏว่า มีการบัญญัติเรื่องการริบ ยึด และทำลายอาวุธปืนฯไว้พอสมควรแล้ว โดยในพระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ฯ ได้กำหนดเงื่อนไขที่จะทำให้ยุทธภัณฑ์ตกเป็นของรัฐ รวมถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับการริบ ยึด อาวุธ และทำลาย

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 34

¹⁰⁹ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 35 และ 36

¹¹⁰ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 มาตรา 13

¹¹¹ พิธีสารฯ ข้อ 6

ยุทธภณที่ที่ต้องสงสัยไว้อย่างละเอียดเป็นขั้นตอน ในขณะที่ คำสั่ง ปร. 37 พ.ศ. 2490 ก็กำหนดให้อาวุธปืนที่ได้จากการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายฉบับนี้ ต้องถูกรับโดยทางการทั้งสิ้น ส่วนพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการริบ ยึด และทำลายอาวุธปืนฯไม่มากนัก และเป็นกรณีที่ใบอนุญาตถูกเพิกถอน เนื่องจากผู้ถือใบอนุญาตตกเป็นผู้ที่ออกใบอนุญาตให้ไม่ได้ ในมาตรา 65 และ 66 และกรณีผู้ถือใบอนุญาตเสียชีวิต ในมาตรา 64 กฎหมายบัญญัติให้ผู้ถือใบอนุญาตส่งมอบอาวุธปืนฯให้แก่นายทะเบียน เพื่อให้มีการโอนหรือขายทอดตลาดต่อไป ส่วนกรณีที่อาวุธปืนฯถูกทางการริบ หรือยึด เนื่องจากเป็นอาวุธปืนฯที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดกฎหมายนั้น ไม่มีบทบัญญัติบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 แต่อย่างไรก็ดี จึงต้องนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งทำหรือมีไว้เป็นความผิดมาปรับใช้ ซึ่งกฎหมายอาญาบัญญัติให้ริบเสีย และทรัพย์สินที่ศาลพิพากษาให้ริบนั้น ให้ตกเป็นของแผ่นดิน หรือศาลจะพิพากษาให้ทำลายหรือทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้การไม่ได้ก็ได้ ส่วนวิธีการทำลายหรือทำให้ใช้การไม่ได้นั้น กฎหมายมิได้บัญญัติรายละเอียดไว้แต่อย่างใด

บทบัญญัติของกฎหมายไทยเรื่องการริบ ยึด และทำลายอาวุธปืนฯนี้ เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วเห็นว่าการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักของพิธีสารฯ ไม่ว่าจะเป็นส่วนของการริบ ยึด อาวุธปืนที่ได้จากการกระทำ ความผิดให้ตกเป็นของรัฐ หรือการกำหนดมาตรการในการทำลาย หรือทำให้อาวุธปืนฯใช้การไม่ได้ตามคำพิพากษาของศาล แต่เนื่องจากบทบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ในส่วนของพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 นั้นเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่หยิบยืมมาใช้กับกรณีอาวุธปืนฯ ดังนั้น เพื่อให้พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มีความสมบูรณ์ครบถ้วน เห็นควรให้มีการบัญญัติความในส่วนนี้เพิ่มเติมไว้ โดยนำหลักทั่วไปจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากับแนวทางที่กำหนดแล้วในพระราชบัญญัติยุทธภณฯ พ.ศ.2530 รวมทั้งมาตรการในการทำให้อาวุธปืนฯใช้การไม่ได้ตามที่พิธีสารฯกำหนดมาพิจารณากำหนดบทบัญญัติในส่วนนี้เพิ่มเติม การดำเนินการดังกล่าว นอกจากจะทำให้กฎหมายไทยมีบทบัญญัติที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพิธีสารฯแล้ว ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินมาตรการควบคุมภายใน

4.4 การกำหนดฐานความผิดตามกฎหมายไทย

4.4.1 เขตอำนาจศาลในการดำเนินคดีตามกฎหมายไทย

พิธีสารต่อต้านการฉ้อโกงและลักลอบค้าอาวุธปืน ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ และเครื่องกระสุนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เป็นส่วนหนึ่งของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ ค.ศ. 2000 บทบัญญัติตามอนุสัญญาในเรื่องการกำหนดเขตอำนาจศาลในการดำเนินคดี มาตรา 15 จึงสามารถนำไปใช้ครอบคลุมถึงพิธีสารนี้ เนื่องจากในพิธีสารฯ ไม่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตอำนาจศาลไว้

บทบัญญัติมาตรา 15 แห่งอนุสัญญาฯ เป็นการกำหนดเขตอำนาจ (jurisdiction) ของแต่ละรัฐเหนือความผิดที่อนุสัญญาฯ นี้ครอบคลุมถึง เพื่อให้ศาลของแต่ละรัฐภาคีสามารถพิจารณาพิพากษาคดีได้เมื่อพบผู้กระทำความผิดในดินแดนของตน ถึงแม้ว่าความผิดจะมีได้กระทำความในอาณาเขตของรัฐหรือบุคคลจะไม่ใช่สัญชาติรัฐตนก็ตาม¹¹²

อนุสัญญาฯ มาตรา 15 ประกอบด้วยมาตรการที่เป็นบทบังคับที่กำหนดให้รัฐภาคีแต่ละรัฐรับเอามาตรการที่จำเป็นในการกำหนดเขตอำนาจเหนือความผิดที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ ได้แก่ ความผิดฐานมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชญากรรมที่จัดตั้งขึ้นในลักษณะองค์การ ความผิดฐานฟอกเงิน ความผิดฐานทุจริตประพฤตมิชอบ และความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม และมาตรการที่ไม่เป็นบทบังคับ และมีการกำหนดเขตอำนาจโดยใช้หลัก 3 ประการ คือ

1. หลักดินแดน กล่าวคือ รัฐสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดที่เกิดขึ้นในอาณาเขตของรัฐ ไม่ว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะเป็นคนสัญชาติใด สิ่งกำหนดในการใช้กฎหมาย ได้แก่ สถานที่กระทำความผิด กล่าวคือ การกระทำความผิดเกิดขึ้นในรัฐโดยอมตอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐนั้นๆ ไม่ว่าผู้กระทำความผิดหรือผู้เสียหายมีสัญชาติใด ในทำนองกลับกัน การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนอกอาณาเขตของรัฐ แม้ว่าผู้กระทำความผิดหรือผู้เสียหายจะเป็นคนสัญชาติของรัฐนั้นก็ตาม ก็ไม่อาจนำกฎหมายของรัฐดังกล่าวไปใช้บังคับกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนอกรัฐนั้นๆ ได้ ผู้กระทำความผิดจะถูกดำเนินคดีภายใต้กฎหมายของรัฐที่ความผิดเกิดขึ้นเท่านั้น

¹¹² จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอน 1, พิมพ์ครั้งที่ 6.

2. หลักบุคคล ในกรณีที่การกระทำผิดนั้นเกิดขึ้นนอกอาณาเขตของรัฐนั้นๆ สิ่งที่กำหนดในการใช้กฎหมาย ได้แก่ สัญชาติของบุคคล กล่าวคือ หลักสัญชาติของผู้กระทำความผิด กฎหมายอาญาของรัฐโดยอ้อมใช้บังคับกับบุคคลที่ถือสัญชาติของรัฐนั้นที่กระทำความผิดทั้งในและนอกราชอาณาเขตของรัฐนั้นๆ ไม่ว่าจะผู้เสียหายจะเป็นคนสัญชาติไหนก็ตาม และหลักสัญชาติผู้เสียหาย กฎหมายอาญาของรัฐโดยอ้อมใช้คุ้มครองบุคคลที่ถือสัญชาติของรัฐนั้น ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด ไม่ว่าจะในหรือนอกอาณาเขตของรัฐนั้นๆ ซึ่งหลักบุคคลนี้ใช้หลักกฎหมายของรัฐโดยอ้อมใช้บังคับและคุ้มครองคนของรัฐนั้นๆ ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด

3. หลักอำนาจลงโทษสากล คือ การที่รัฐพบเห็นการกระทำความผิด สามารถจับกุมและลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นได้ โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติของบุคคลผู้กระทำความผิด และไม่คำนึงถึงสถานที่ที่กระทำความผิด หลักการนี้มักนำมาใช้ในกรณี การกระทำใดๆ ที่เกิดขึ้นในดินแดนที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของ เช่น ทะเลหลวง ถ้าการกระทำนั้นๆ เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐทั้งหลายและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ภายใต้จารีตประเพณีของกฎหมายระหว่างประเทศและสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ดังนั้น รัฐที่จับกุมผู้กระทำความผิดได้ จะเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีและลงโทษตามกฎหมายของประเทศนั้น โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติผู้กระทำความผิด หรือของผู้เสียหาย

สำหรับเขตอำนาจศาลอนุสัญญา มาตรา 15 นั้นประเทศไทยมีแนวปฏิบัติอันเกี่ยวข้องกับอนุสัญญา ดังนี้ เมื่อพิจารณากฎหมายภายในประเทศไทย ในประมวลกฎหมายอาญาได้มีการบัญญัติหลักดินแดนไว้ในมาตรา 4¹¹³, 5¹¹⁴ และ 6¹¹⁵ หลักอำนาจลงโทษสากลใน

¹¹³ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 มาตรา 4 “ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักร ต้องรับโทษตามกฎหมาย

การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร”

¹¹⁴ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 มาตรา 5 “ความผิดที่กระทำแม้แต่ส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำในราชอาณาจักรก็ดี ผลแห่งการกระทำเกิดขึ้นในราชอาณาจักรโดยผู้กระทำประสงค์ให้ผลนั้นเกิดในราชอาณาจักร หรือโดยลักษณะแห่งการกระทำ ผลที่เกิดขึ้นนั้นควรเกิดในราชอาณาจักรหรือย่อมจะสังเกตเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดในราชอาณาจักรก็ดี ให้ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร

มาตรา 7¹¹⁶ และหลักบุคคลในมาตรา 8¹¹⁷, 9¹¹⁸ โดยในกรณีและผู้กระทำความผิดเป็นคนไทย และได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร จะต้องปรากฏว่ารัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้นหรือ

ในกรณีการเตรียมการ หรือพยายามกระทำการใดซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด แม้การกระทำนั้นจะได้กระทำนอกราชอาณาจักร ถ้าการกระทำนั้นได้กระทำตลอดไปจนถึงขึ้นความผิดสำเร็จ ผลจะเกิดขึ้นในราชอาณาจักร ให้ถือว่ากระทำการหรือพยายามกระทำความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร”

¹¹⁵ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 มาตรา 6 “ความผิดใดที่ได้กระทำในราชอาณาจักร หรือที่ประมวลกฎหมายนี้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร แม้การกระทำของผู้เป็นตัวการด้วยกัน ของผู้สนับสนุน หรือของผู้ใช้ให้กระทำความผิดนั้นจะได้กระทำนอกราชอาณาจักร ก็ให้ถือว่าตัวการ ผู้สนับสนุน หรือผู้ใช้ให้กระทำได้กระทำในราชอาณาจักร”

¹¹⁶ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 มาตรา 7 “ผู้ใดกระทำความผิดดังระบุไว้ต่อไปนี้นอกราชอาณาจักร จะต้องรับโทษในราชอาณาจักร คือ

- (1) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามที่ บัญญัติไว้ใน มาตรา 107 ถึง มาตรา 129
- (1/1) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย มาตรา 135/1 มาตรา 135/2 มาตรา 135/3 และ มาตรา 135/4
- (2) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 240 ถึง มาตรา 249 มาตรา 254 มาตรา 256 มาตรา 257 และ มาตรา 266
- (3) และ (4)
- (2ทวิ) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 282 และ มาตรา 283
- (3) ความผิดฐานชิงทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 339 และ ความผิดฐานปล้นทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 340 ซึ่งได้กระทำ ในทะเลหลวง”

¹¹⁷ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 มาตรา 8 “ผู้ใดกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร และ

- (ก) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนไทย และรัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิด ได้เกิดขึ้น หรือผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ หรือ
- (ข) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนต่างด้าว และรัฐบาลไทยหรือคนไทย เป็นผู้เสียหาย และผู้เสียหาย

ได้ร้องขอให้ลงโทษถ้าความผิดนั้นเป็นความผิดดังระบุไว้ต่อไปนี้จะต้องรับโทษภายใน

ราชอาณาจักร คือ

- (1) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชนตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 217 มาตรา 218 มาตรา 221 ถึง มาตรา 223 ทั้งนี้เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับ มาตรา 220 วรรคแรก และ มาตรา 224 มาตรา 226 มาตรา 228 ถึง มาตรา 232 มาตรา 237 และ มาตรา 233 ถึง มาตรา 236 ทั้งนี้เฉพาะเมื่อเป็นกรณีต้องระวางโทษตาม มาตรา 238
- (2) ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 264 มาตรา 265 มาตรา 266 (1) และ (2) มาตรา 268 ทั้งนี้เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับ มาตรา 267 และ มาตรา 269
- (2/1) ความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 269/1 ถึง มาตรา 269/7
- (2/2) ความผิดเกี่ยวกับหนังสือเดินทางตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 269/8 ถึง มาตรา 269/1
- (3) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 276 มาตรา 280 และ มาตรา 285 ทั้งนี้เฉพาะที่เกี่ยวกับ มาตรา 276
- (4) ความผิดต่อชีวิต ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 288 ถึง มาตรา 290
- (5) ความผิดต่อร่างกายตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 295 ถึง มาตรา 298
- (6) ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 306 ถึง มาตรา 308
- (7) ความผิดต่อเสรีภาพ ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 309 มาตรา 310 มาตรา 312 ถึง มาตรา 315 และ มาตรา 317 ถึง มาตรา 320
- (8) ความผิดฐานลักทรัพย์ และชิงทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 334 ถึง มาตรา 336
- (9) ความผิดฐานกรรโชก รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 337 ถึง มาตรา 340
- (10) ความผิดฐานฉ้อโกง ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 341 ถึง มาตรา 344 มาตรา 346 และ มาตรา 347
- (11) ความผิดฐานยักยอก ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 352 ถึง มาตรา 354
- (12) ความผิดฐานรับของโจร ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 357
- (13) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 358 ถึง มาตรา 360”

¹¹⁸ ประมวลกฎหมายหมายอาญา พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 มาตรา 9 “เจ้า

ผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ ศาลไทยจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ และหลักในมาตรา 10¹¹⁹ และ 11¹²⁰ ที่ว่า “บุคคลที่กระทำความผิดครั้งเดียวไม่ควรต้องถูกพิจารณาคดีซ้ำสอง

หากประเทศไทยต้องการให้สัตยาบันแก่นุสัญญาฯ ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาของไทย เพื่อเพิ่มเติมฐานความผิดตามอนุสัญญาฯ ไว้ให้ศาลไทยมีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี

พนักงานของรัฐบาลไทยกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 147 ถึงมาตรา 166 และมาตรา 200 ถึง มาตรา 205 นอกราชอาณาจักร จะต้องรับโทษในราชอาณาจักร”

¹¹⁹ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 มาตรา 10 “ผู้ใดกระทำการนอกราชอาณาจักร ซึ่งเป็นความผิดตาม มาตรา ต่าง ๆ ที่ระบุไว้ใน มาตรา 7 (2) และ (3) มาตรา 8 และ มาตรา 9 ห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้น ในราชอาณาจักร เพราะการกระทำนั้นอีก ถ้า

- (1) ได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อยตัว ผู้นั้นหรือ
- (2) ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษ และผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษสำหรับการกระทำนั้น ตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้ว แต่ยังไม่พ้นโทษ ศาลจะลงโทษน้อยกว่า ที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษ เลยก็ได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้ว”

¹²⁰ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 มาตรา 11 “ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักร หรือกระทำความผิดที่ประมวลกฎหมายนี้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร ถ้า ผู้นั้นได้รับโทษสำหรับการกระทำนั้นตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้วทั้งหมด หรือแต่บางส่วน ศาลจะลงโทษน้อยกว่า ที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลง โทษเลยก็ได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้ว ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดในราชอาณาจักร หรือกระทำความผิด ที่ประมวลกฎหมายนี้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร ได้ถูกฟ้องต่อ ศาลในต่างประเทศโดยรัฐบาลไทยร้องขอ ห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักรเพราะการกระทำนั้นอีก ถ้า

- (1) ได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อย ตัวผู้นั้นหรือ
- (2) ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษ และผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว”

ในด้านมาตรการความร่วมมือในการสืบสวนสอบสวน ฟ้องร้องหรือพิจารณาคดี ซึ่งตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องอาญา พ.ศ.2535 กำหนดเรื่องการทำ ความช่วยเหลือในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาไว้ ดังนั้นประเทศไทยสามารถปฏิบัติตาม มาตรการแนะนำตามมาตรา 15 วรรค 5 ของอนุสัญญาได้

4.4.2 การกระทำความผิดฐานผลิตอาวุธปืน ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ และเครื่องกระสุน โดยมีขอบด้วยกฎหมาย

เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 มาตรา 7 ได้กำหนดว่าการทำ (การผลิต) อาวุธปืนและเครื่อง กระสุนปืนต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน¹²¹ ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอาวุธปืนและเครื่อง กระสุนปืนส่วนบุคคล ส่วนบทบัญญัติเกี่ยวกับอาวุธปืนและเครื่องกระสุนสำหรับการค้าที่กำหนด ไว้ในมาตรา 24 ซึ่งกำหนดไว้ในแนวทางเดียวกัน¹²² โดยมีส่วนเพิ่มเติมใน มาตรา 25 คือนอกจาก ต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนแล้ว ยังต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีด้วย¹²³ พระราชบัญญัติ อาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 72¹²⁴ และมาตรา 73¹²⁵ ได้กำหนดบทลงโทษจำคุก และซึ่งเป็น ความผิดทางอาญาแก่ผู้ที่กระทำความผิดฐานผลิตอาวุธปืนฯ

¹²¹ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 7 “ห้ามมิให้ผู้ใดทำ ซื่อ มี ใช้ สิ่ง หรือนำเข้า ซึ่งอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่”

¹²² พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 24 “ห้ามมิให้ผู้ใดทำ ซื่อ มี ใช้ สิ่ง หรือนำเข้า ซึ่งอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืน สำหรับการค้า เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากนาย ทะเบียนท้องที่”

¹²³ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 25 “ใบอนุญาตให้ทำ ประกอบ ซ่อมแซม เปลี่ยนลักษณะมี หรือ จำหน่ายอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืนสำหรับการค้านั้น เมื่อ ได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีแล้วจึงให้นายทะเบียนท้องที่ออกให้”

¹²⁴ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 72 “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 7 ต้องระวาง โทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าการฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่งเป็นเพียงกรณีเกี่ยวกับส่วนหนึ่งส่วนใดของอาวุธปืนตามที่ กำหนดไว้ในกฎกระทรวง หรือเป็นกรณีที่มีเครื่องกระสุนปืนผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบ ปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

4.4.3 การกระทำความผิดฐานลักลอบค้าอาวุธปืน ซิ่นส่วนและอุปกรณ์ และเครื่องกระสุนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

การกระทำความผิดฐานลักลอบค้าอาวุธปืน ซิ่นส่วนและอุปกรณ์ และเครื่องกระสุนปืนโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายไทยมีบทลงโทษเช่นเดียวกันกับการผลิตอาวุธปืนคือ บทลงโทษตามมาตรา 72 และมาตรา 73 นอกจากนี้ยังมีบทกำหนดโทษเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามระเบียบวิธีในการนำเข้าตามมาตรา 16 มาตรา 20 และมาตรา 32 ซึ่งกำหนดให้อาวุธปืนหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนที่ได้รับอนุญาตนำเข้าจากนายทะเบียนท้องที่แล้ว และต้องนำใบอนุญาตไปแสดงต่ออธิบดีกรมศุลกากร¹²⁶ และเมื่ออาวุธปืนนั้นมาถึงแล้ว ต้องนำใบอนุญาตไปแสดงแก่พนักงานศุลกากร และเมื่อรับมอบแล้วต้องนำอาวุธปืนนั้นไปจดทะเบียนพร้อมอนุญาตขอมิและใช้ต่อนายทะเบียนภายใน 30 วัน¹²⁷ โดยบทกำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนมาตรา 16 และมาตรา 20 นั้นบัญญัติอยู่ในมาตรา 72 ทวิ วรรคหนึ่ง คือ ระวังโทษจำคุกไม่เกินสิบปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹²⁸ ส่วนผู้ฝ่าฝืนมาตรา 32 ย่อมมิโทษตามมาตรา 73 ทวิ คือ ระวังโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันถึงสองหมื่นบาท¹²⁹

ถ้าการฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่งเป็นเพียงการมีอาวุธปืนที่เป็นของผู้อื่นซึ่งได้รับอนุญาตให้มีและใช้ตามกฎหมายผู้ฝ่าฝืนต้องระวังโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท

ถ้าการฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่งเป็นการทำเครื่องกระสุนปืนที่ทำด้วยดินปืนมีควันสำหรับใช้เอง โดยไม่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่ผู้ฝ่าฝืนต้องระวังโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท”

¹²⁵ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 73 “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 24 ต้องระวังโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสี่ปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสี่หมื่นบาท”

¹²⁶ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 16

¹²⁷ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 20 และมาตรา 32

¹²⁸ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 72 ทวิ

¹²⁹ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 มาตรา 73 ทวิ

4.4.4 การพยายามกระทำความผิด

กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการพยายามกระทำความผิด คือ ประมวลกฎหมายอาญา โดยมีบทบัญญัติกำหนดว่า ผู้กระทำลงมือ หรือพยายามกระทำความผิดในฐานใดนั้น จะต้องพิจารณาในเบื้องต้นเสียก่อนว่า ผู้กระทำมีเจตนากระทำความผิดฐานใด เพราะจะถือว่าเป็นการพยายามกระทำความผิดได้ก็ต่อเมื่อพึงได้ว่าผู้กระทำมีเจตนากระทำความผิดนั้นๆเสียก่อน นอกจากนี้ การกระทำความผิดจะต้องเลยขั้นเตรียมและเข้าขั้นลงมือกระทำความผิดแล้ว ซึ่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดไว้ในมาตรา 80 ว่าต้องเป็นการกระทำที่ได้กระทำลงจนใกล้ชิดกับผลสำเร็จอันพึงเห็นได้ประจักษ์แล้ว การพยายามกระทำความผิด คือ การกระทำที่ไม่บรรลุผลตามที่ผู้กระทำมุ่งหวังไว้ ซึ่งการไม่บรรลุผลอาจจะเกิดจากการกระไปไม่ตลอด หรือกระทำให้ไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล¹³⁰

นอกจากนั้น การพยายามกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญายังมีกรณีการพยายามกระทำความผิดซึ่งเป็นไปไม่ได้อย่างแน่แท้ในมาตรา 81 ซึ่งการกระทำความผิดที่เป็นไปไม่ได้อย่างแน่แท้จะต่างกับกรณีพยายามกระทำความผิดกรณีแรก คือ การที่ความผิดไม่สำเร็จนั้นเกิดขึ้นอย่างเด็ดขาด และเกิดเฉพาะจากปัจจัยซึ่งใช้ในการกระทำหรือวัตถุที่มุ่งหมายกระทำต่อเท่านั้น¹³¹

กรณีสุดท้ายของการพยายามกระทำความผิดตามกฎหมายอาญามาตรา 82 คือ การยับยั้งหรือกลับใจแก้ไข¹³² คือ จะต้องมีความเจตนาในการกระทำความผิด แต่ความผิดที่กระทำนั้นยังไม่

¹³⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 80 “ผู้ใดลงมือกระทำความผิดแต่กระทำให้ไม่ตลอด หรือกระทำให้ไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้นั้นพยายามกระทำความผิด

ผู้ใดพยายามกระทำความผิด ผู้นั้นต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

¹³¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 81 “ผู้ใดกระทำการโดยมุ่งต่อผลซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดแต่การกระทำนั้นไม่สามารถจะบรรลุผลได้อย่างแน่แท้ เพราะเหตุปัจจัยซึ่งใช้ในการกระทำหรือเหตุแห่งวัตถุที่มุ่งหมายกระทำต่อ ให้ถือว่าผู้นั้นพยายามกระทำความผิด แต่ให้ลงโทษไม่เกินครึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าการกระทำดังกล่าวในวรรคแรกได้กระทำให้ไปโดยความเชื่ออย่างมงาย ศาลจะไม่ได้ลงโทษก็ได้”

¹³² ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 82 “ผู้ใดพยายามกระทำความผิด หากยับยั้งเสีย

สำเร็จผลตามที่ผู้กระทำเจตนา เนื่องจากผู้กระทำยับยั้งเสียเองไม่กระทำการให้ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้วแก้กลับใจแก้ไขไม่ให้การกระทำนั้นบรรลุผล โดยการยับยั้งกลับใจต้องเป็นไปโดยสมัครใจ¹³³

4.4.5 การมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดไว้ คือ “การมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด” หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมกระทำความผิดด้วยกัน¹³⁴ หมายความว่า ผู้ที่กระทำการร่วมกันจะต้องรู้ถึงการกระทำของกันและกันและต่างต้องประสงค์ถือเอาการกระทำของแต่ละคนเป็นการกระทำของตนเองด้วย กล่าวคือมุ่งหมายให้ความผิดนั้นสำเร็จเหมือนทำด้วยตนเอง ถึงแม้จะมีได้กระทำด้วยมือของตนเองก็ตาม ซึ่งบ่งออกได้เป็นหลายกรณีดังนี้

1. การร่วมกระทำส่วนหนึ่งของการกระทำทั้งหมดที่รวมกันเป็นความผิดขึ้น หมายความว่า ผู้กระทำแต่ละคนได้กระทำการถึงขั้นเป็นความผิดในตัวเอง
2. การแบ่งหน้าที่กันทำ หมายความว่า ผู้ร่วมกระทำคนหนึ่งลงมือกระทำการอันเป็นความผิดในตัวเอง ในขณะที่ผู้ร่วมกระทำอีกคนหนึ่งได้ทำหน้าที่อย่างอื่น ๆ ซึ่งโดยสภาพไม่เป็นความผิดในตัวเอง
3. การอยู่ร่วมหรือใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุในลักษณะที่พร้อมจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันที่
4. การอยู่ร่วมในที่เกิดเหตุและก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดซึ่งการร่วมกระทำ ความผิดด้วยกัน ตามมาตรา 83 หมายความว่า ร่วมขณะกระทำความผิด ซึ่งได้แก่ระยะเวลาตั้งแต่

เองไม่กระทำการให้ตลอด หรือกลับใจแก้ไขไม่ให้การกระทำนั้นบรรลุผล ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับการพยายามกระทำความผิดนั้น แต่ถ้าการที่ได้กระทำไปแล้วต้องตามบทกฎหมายที่บัญญัติเป็นความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น”

¹³³ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: หจก. จีรัชการพิมพ์, 2546), น. 493-537.

¹³⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 “ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

ลงมือกระทำความผิด ซึ่งเข้าชั้นพยายามกระทำความผิดจนกระทั่งถึงระยะเวลาก่อนที่การกระทำจะเป็นความผิดสำเร็จ¹³⁵

4.4.6 การจัดการ หรือสั่งการให้บุคคลอื่นกระทำความผิด

ประมวลกฎหมายอาญา กำหนดเรื่องผู้ใช้ ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับการจัดการ หรือสั่งการให้บุคคลอื่นกระทำความผิดได้ “ผู้ใช้” ตามมาตรา 84 มีหลักเกณฑ์ คือ ต้องมีการกระทำอันเป็นการก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด¹³⁶ หมายถึง การกระทำอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นตกลงใจกระทำความผิด โดยวิธีการในการก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดนั้น ทำได้อย่างกว้างขวางมาก เช่น การใช้ บังคับ ชูเชิญ จ้าง วาน ยุง ส่งเสริม หรือวิธีอื่นใด ซึ่งอาจหมายถึงการหลอกลวง นอกจากนี้ ผู้กระทำความผิดในฐานะผู้ใช้ต้องมีเจตนาก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด หมายถึง การมุ่งหมายให้บุคคลอื่นกระทำความผิดนั้นๆ โดยตรง ส่วนองค์ประกอบสุดท้าย คือ ผู้ถูกใช้จะต้องกระทำความผิดนั้นโดยเจตนา¹³⁷

4.4.7 การกระทำความผิดฐานปลอมแปลง

การกระทำความผิดฐานปลอมแปลงในความหมายของพิธีสารฯ คือการปลอมแปลงเครื่องหมายบนอาวุธปืนฯ แต่เนื่องจากกฎหมายไทยยังมิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการทำเครื่องหมายบนอาวุธปืนฯ จึงมิได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับบทลงโทษในเรื่องนี้ไว้

¹³⁵ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, อ้างแล้ว เริงอรรถที่ 123, น. 547-585.

¹³⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 84 “ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดไม่ว่าด้วยการใช้ บังคับ ชูเชิญ จ้าง วานหรือยุงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ผู้นั้นเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด ถ้าผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดนั้น ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการถ้าความผิดมิได้กระทำลง ไม่ว่าจะเพราะผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ยังไม่ได้กระทำหรือเหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

¹³⁷ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, อ้างแล้ว เริงอรรถที่ 123, น. 586-613.